

col·lecció: estratègia

3 Propostes de millora de l'educació pública secundària

Joaquim Prats

Pla Estratègic
Metropolità
de Barcelona

Propostes de millora de l'educació pública secundària

Joaquim Prats

amb la col·laboració de Daniel Resines
en l'apartat de formació professional

col·lecció: estratègia

3

col·lecció: estratègia

3 Propostes de millora de l'educació pública secundària

Joaquim Prats

Pla Estratègic
Metropolità
de Barcelona

Edició: Pla Estratègic Metropolità de Barcelona

Realització: Marc Castells, Artgrafia

ISBN: 84-7609-386-1

DL: B-43.250-2004

ÍNDEX

Presentació: objectius i autors del treball	9
1. Introducció	12
2. Diagnòstic: principals problemes	15
3. Punts d'actuació:	22
3.1. Reestructuració en el territori metropolità de l'organització administrativa de l'educació	24
Quadre resum	28
Annexos	29
3.2. Redefinició del model de gestió dels centres docents públics: vers una major autonomia i responsabilitat	34
Quadre resum	37
3.3. Polítiques de millora de l'acció educativa i instructiva dels centres públics	38
Quadre resum	41
3.4. Polítiques i mesures d'impuls professional del professorat	42
Quadre resum	44
3.5. Configurar una educació organitzada en xarxa	45
Quadre resum	48
3.6. Polítiques i mesures que cal adoptar perquè la Formació Professional esdevingui un factor clau per a la formació i el desenvolupament econòmic	49
Quadres resum	53
3.7. Les 10 primeres mesures	66
3.8. Annex estadístic	68

Presentació

Dins les línies generals d'actuació que configuren el contingut del 1r Pla estratègic metropolità de Barcelona, la formació –en sentit ampli– apareix de manera destacada i transversal i, molt especialment, constitueix un element bàsic i vertebrador de les propostes incloses en dos dels grans vectors del mateix Pla: el de desenvolupament econòmic, basat en criteris sostenibles i d'ocupació, i en el de cultura de la convivència, la cohesió social i la cooperació.

Pel que fa al primer vector, s'esmenten com a punts crítics una insuficient massa crítica en capital humà i tecnològic deguda –entre d'altres motius– a uns nivells educatius secundaris baixos i a un notable retard en la formació continuada. En conseqüència, i per minvar aquestes deficiències, el Pla proposa dues actuacions molt concretes:

- a) garantir una educació infantil, primària i secundària de qualitat, que possibiliti la formació en els valors que han de ser inherents als ciutadans del futur, i**
- b) reforçar els esquemes de la formació permanent.**

Quant al segon vector, entre els punts crítics detectats apareixen igualment qüestions relacionades amb la formació. En concret es fa esment d'un sistema educatiu i de formació professional que no dóna una resposta prou satisfactòria a les necessitats formatives i d'un baix nivell de formació, en el qual al voltant d'un 30% de la població no assolix els objectius prescrits en l'ensenyament obligatori, mentre que aquest percentatge és del 19% a la Unió Europea. En aquest cas, les mesures d'actuació proposades en el Pla són:

---

a) establir una política metropolitana per garantir la igualtat d'oportunitats i la qualitat de l'ensenyament públic, i

b) combatre el baix nivell de formació que té l'anomenat fracàs escolar com a referent més conegut.

Semblava, per tant, bastant obvi que el tema de la formació havia de ser una prioritat en el moment d'iniciar nous treballs per part de la Comissió d'Estratègia que presideix el Sr. Josep M. Abad. La Comissió Delegada del Pla Estratègic Metropolità de Barcelona així ho va considerar i en la sessió de l'1 d'abril de 2003 va aprovar la creació d'una **subcomissió d'estratègia de formació**, encarregada de presentar un informe sobre les actuacions necessàries per aconseguir millorar la qualitat de l'ensenyament públic, focalitzant el seu contingut en els àmbits sobre els quals calia una actuació més urgent: l'ensenyament públic a secundària i la formació professional.

La subcomissió d'estratègia de formació va quedar constituïda el 2 de juny de 2003, sota la direcció del Dr. Joaquim Prats, per als temes sobre millora de l'ensenyament públic a secundària, i del Sr. Daniel Resines, per als temes de formació professional.

El grup de treball d'aquesta subcomissió ha estat format pels membres següents:

Subcomissió d'estratègia: Formació Grup de Treball
<p>Ponents:</p> <ul style="list-style-type: none">
• Joaquim Prats, catedràtic de didàctica de les ciències socials, Universitat de Barcelona i president del Consell Superior d'Avaluació del Sistema Educatiu.
• Daniel Resines, secretari del Consell de la Formació Professional de Barcelona. <p>Membres:</p> <ul style="list-style-type: none">
• Adela Artero, directora del Centre de Formació Can Calderón de Viladecans.
• Francesc Colomé, coordinador de l'Àrea d'Educació, Diputació de Barcelona i director general de Planificació Educativa.

- Josep Francí, director del Departament de Formació, Cambra de Barcelona i director general de Formació Professional.
- Carmelo Gómez, director de l'Escola del Treball de Barcelona.
- Oriol Homs, director de la Fundació CIREM.
- Josep Llagostera, director de Formació d'ASCAMM.
- Miquel Martínez, director de l'Institut de Ciències de l'Educació, Universitat de Barcelona.
- Carles Mata, president de l'Associació Axia.
- Jordi Menendez, conseller Corporació Catalana de Ràdio i Televisió.
- Josep Oliver, catedràtic d'economia aplicada, Universitat Autònoma de Barcelona.
- Joan Santacana, professor de Didàctica de les Ciències Socials de la Universitat de Barcelona.

A tots ells, però molt especialment als ponents, l'agraïment del Pla Estratègic Metropolità de Barcelona per la seva valuosa col·laboració.

1. Introducció

L'informe presentat per la subcomissió d'estratègia de formació té la pretensió de donar idees i propostes de millora per al sistema educatiu a l'Àrea Metropolitana de Barcelona. El que es presenta va en la línia de superar els actuals dèficits d'instrucció i educació detectats en el conjunt del sistema i, específicament, a l'escola pública. Al mateix temps, l'informe proposa mesures per fer de la formació professional una peça clau per al progrés econòmic i social de la Regió. El marc en què se situa l'informe parteix de la concepció que **un sistema educatiu socialment just i democràtic ha d'assumir, almenys, els cinc punts següents:**

- 1. Hauria de garantir el principi d'igualtat d'oportunitats entre tots els ciutadans i ciutadanes. Això implica que tot ciutadà o ciutadana ha d'aconseguir una instrucció i una educació bàsica i suficient per defensar-se en la vida i per exercir com ciutadà lliure i amb criteri, i també que la promoció de les elits socials (en tots els camps) s'ha de realitzar amb independència de l'origen cultural i la condició social de cadascú.
- 2. Ha de ser un element important per afavorir la cohesió social, cohesió que suposa la coordinació d'interessos així com compartir objectius fonamentals entre els diversos grups socials.
- 3. S'ha de constituir com agent fonamental que faci possible el principi de solidaritat. Aquest punt té diverses dimensions segons els àmbits de la seva aplicació, en els entorns pròxims i altres no tan pròxims. En tots els casos el sistema educatiu ha de tractar de manera desigual allò que és desigual, però, o dit d'una altra manera, el sistema haurà de compensar amb tot tipus de mesu-

res i recursos les desigualtats culturals, socials o personals, de manera que tot jove tingui la possibilitat de progressar en la seva educació i en la seva instrucció.

- 4. L'educació ha de ser un laboratori privilegiat per practicar la democràcia, el que implica: llibertat de criteri, pràctica de la tolerància, respecte per les idees diferents i participació en els afers col·lectius.
- 5. El sistema ha de ser, per ell mateix, una peça clau de progrés social i econòmic; ha de preparar els estudiants per poder realitzar una transició positiva i amb possibilitats al món del treball i de la producció, el que suposa una adequada integració a la vida adulta.

Davant d'aquesta exposició de punts, ens plantejem d'entrada els dubtes següents:

- El sistema educatiu a la nostra àrea garanteix el compliment efectiu d'aquests objectius?
- L'Àrea Metropolitana està amb una posició millor o pitjor que la resta del sistema educatiu a Catalunya i Espanya?

Les respostes que podem donar a aquestes preguntes es fonamenten en apreciacions –de vegades– poc sistemàtiques, ja que les dades que tenim són poc precises i no comptem amb estadístiques de rendiment escolar desagregades per municipis i escoles.

Però hi ha indicis, estudis parcials, dictàmens d'experts i opinions generalitzades que el sistema educatiu, en aquest territori, pateix greus problemes de funcionament que perjudiquen notablement l'eficàcia de l'educació i la instrucció dels joves. Podem plantejar amb un alt nivell de probabilitat la hipòtesi que sembla plenament verificable:

El sistema educatiu no assoleix els nivells suficients d'eficàcia, tant en els aspectes instructius com en els educatius i de formació, d'una ciutadania crítica

i plenament responsable. A més, no es dóna una adequada relació i coordinació entre el sistema productiu i el sistema educatiu, i aquest fet és perfectament constatable tant a l'àrea metropolitana com en general.

Aquests dèficits es produeixen de manera més accentuada en diverses zones, socialment més degradades, dels municipis que componen l'àrea metropolitana.

Si aquesta hipòtesi és certa, els irrenunciables objectius esmentats no estan plenament garantits, i per tant, cal repensar els aspectes de funcionament, els d'organització del sistema i les polítiques específiques que permetin superar la situació deficitària en què ens trobem en aquest moment.

Hi ha, a més, un factor que matisa la situació: els pitjors rendiments escolars es produeixen, massa sovint, en determinats centres que pertanyen a la xarxa pública, molts dels quals es troben situats en els barris més deprimits o habitats pels grups socials constituïts per famílies de menor capital cultural, de baixa posició social i de menys recursos econòmics.

Quines són les causes dels problemes apuntats? La resposta és complexa, ja que convergeixen factors relacionats amb l'ordenació general del sistema, amb processos històrics recents, amb polítiques erràtiques o clarament equivocades de l'Administració educativa, així com factors contextuais relacionats amb els canvis socials i culturals dels últims anys i amb les evidents dificultats dels sistemes educatius occidentals per incorporar-los, amb la tendència de les societats capitalistes a dualitzar cada vegada més les societats, etc.

2. Diagnòstic: principals problemes

Quines són les causes dels principals problemes amb què ens trobem?

Un d'evident, des del punt de vista intern del sistema educatiu, és el fort creixement quantitatiu i qualitatiu d'aquest mateix sistema en els últims quinze anys. Aquest fort creixement és conseqüència de les reformes dissenyades l'any 1980 i principis de l'any 1990, que van suposar, de fet, un augment espectacular de la població escolaritzada, gràcies a l'obligatorietat i gratuïtat de la franja d'edat de 6 a 16 anys, encara que a la pràctica el sistema va engolir no sols aquest tram d'edats, sinó també, amb aquestes mateixes condicions, a tota la població d'entre 3 a 6 anys i, en gran part, a la de 17 i 18 anys.

L'augment –ràpid i nombrós– d'estudiants es va veure acompanyat d'una notable ampliació dels objectius educatius del sistema. El creixement havia de suposar en molts pocs anys el corresponent increment i millora dels equipaments escolars, però, tot i que s'ha fet un gran esforç, aquest és un objectiu encara no assolit. Des del punt de vista del funcionament, s'han produït greus problemes d'adaptació tant dels sistemes pedagògics com dels sistemes d'organització dels centres escolars.

D'altra banda, la necessitat d'una transformació important de la tasca docent, no ha estat ben entesa per amplis col·lectius de professors i professores. Fins al moment, ni les normes bàsiques d'ordenació i de funcionament, ni les polítiques de les administracions competents, es poden valorar com les més adients per respondre a les exigències que demanava el creixement quantitatiu i qualitatiu del sistema educatiu.

En paral·lel a l'esmentat creixement del sistema, els darrers anys hem viscut uns canvis socials i culturals que demanaven també una adaptació i modernització del sistema. Es tracta de canvis sociològics, que afecten la vida dels joves i de les seves famílies, canvis tecnològics, que modifiquen els sistemes d'informació i comunicació per l'expansió cada vegada més accelerada de les noves tecnologies, canvis en la concepció del coneixement i en la manera de transmetre'l, etc.

Finalment, la no sempre encertada política de les administracions competents i el fracàs de les solucions pedagògiques impulsades pels governs central i autonòmic al llarg de tot aquest complicat procés d'adaptació, han fet que el sistema educatiu continuï patint una crisi de creixement, que es tradueix en greus problemes que afecten la seva pròpia estructura i el seu funcionament.

Aquest diagnòstic general és, en bona mesura, aplicable a l'àrea metropolitana de Barcelona. Tanmateix, la necessitat de cercar solucions operatives i realitzables ens aconsella intentar identificar els problemes específics de l'àmbit territorial que ens ocupa, per tal de determinar quins punts claus d'actuació caldria prioritzar. Així, a banda d'altres problemes que es podrien formular en una anàlisi més exhaustiva, hem focalitzat l'informe en els sis problemes que considerem més rellevants:

- **El primer problema detectat és que els escolars de primària i secundària tenen un baix nivell d'instrucció i d'educació en els aspectes fonamentals.**

Tenim moltes dades del conjunt català en relació amb els estàndards europeus, amb les dades que ens ofereix l'OCDE o amb dictàmens especialitzats com l'informe de Pisa. Segons totes les dades més fiables, Catalunya es troba situada en la banda baixa pel que fa a les principals competències i als nivells instructius. En el conjunt dels escolars, les recerques més especialitzades i concretes ens reflecteixen que el pitjor nivell es dona als centres educatius que pertanyen a la xarxa pública. Quan s'han fet estudis singulars de centres concrets, els instituts i col·legis públics de les zones suburbials de Barcelona i de poblacions veïnes obtenen una puntuació encara més baixa i, en casos molt determinats, alarmant.

- **En segon lloc, s'està produint un accelerat procés de dualització del sistema educatiu.**

Per un costat una xarxa pública, amb una presència d'un 78% d'estudiants de famílies de classes baixes o molt baixes, i per un altre, una xarxa privada concertada que acull la majoria dels escolars de les classe mitjana o alta. La segregació social de l'alumnat està produint un efecte descohesionador del sistema educatiu amb greus conseqüències socials i educatives.

Són nombrosos els indicadors que demostren aquesta tendència i, per exemple, és un fet contrastable en les tendències de matriculació a la ciutat de Barcelona i a l'àrea metropolitana, de la mateixa manera que certs estudis evidencien la relació directa entre la matriculació i el nivell sociocultural dels estudiants. El resultat és que baixa el nivell d'instrucció, s'incrementa el nivell de fracàs i es condiona la distribució de l'alumnat en estudis posteriors.

Però la conseqüència més greu es produeix per l'aparició d'un fenomen nou al nostre sistema educatiu, com és la violència i la forta conflictivitat escolar a les zones "calentes", zones que es corresponen amb les que recullen els nens i joves dels barris més marginals i que coincideixen amb els que acullen les fortes onades migratòries dels últims cinc anys. És evident que aquest fet complica la trajectòria dels centres –en aquests casos, sempre de la xarxa pública– agreujant els problemes d'adaptació a les noves exigències educatives del sistema esmentades anteriorment.

- **Un tercer problema que es fa cada dia més patent és la insuficiència dels centres per resoldre els problemes.**

I aquesta insuficiència es manifesta, en primer terme i de manera més patent, en els centres de la xarxa pública. Una de les causes d'aquesta incapacitat és la seva manca d'autonomia de gestió, deguda en gran part a l'excessiu reglamentisme exercit per l'Administració educativa.

Cal afegir també l'evident debilitat de les estructures de gestió i direcció d'aquestes institucions. Una dada prou explícita encara que indirecta que justifica aquesta afirmació és el fracàs del sistema de designació de les direccions dels centres: en els últims tres anys (per manca de candidats) només s'han pogut cobrir el 40% de les direccions dels centres seguint el procés ordinari, l'altre 60% ha estat designat directament per l'Administració educativa. És un símptoma que posa de manifest la inestabilitat i el poc atractiu que té la funció directiva.

Un altre element problemàtic en la direcció dels centres és la manca d'implicació dels pares dels alumnes, peça clau en el model de gestió dissenyat per la LODE. Cal recordar que a l'AMB la participació en l'elecció dels representants de pares i mares als consells escolars, màxim òrgan de decisió dels centres, no ha sobrepassat el 3%. Aquesta alta abstenció demostra, en part, el poc encert del model de participació de la comunitat en els òrgans de direcció i gestió dels centres escolars. Són cada dia més generals les opinions que coincideixen a considerar que caldria repensar les formes d'implicació del conjunt de la comunitat educativa en la gestió dels centres docents i, fins i tot, del mateix model directiu dels instituts i de les escoles de la xarxa pública.

- **En quart lloc, totes les dades obtingudes demostren l'escassa activitat innovadora dels professionals del sistema per resoldre els problemes d'instrucció i d'educació als centres.**

Encara que podem trobar algunes iniciatives força interessants, no existeix però un marc institucional adequat per situar la innovació al davant de l'actuació professional dels docents i dels responsables dels centres. Un ampli sector del professorat, especialment a secundària, viu la professió docent amb un evident malestar que es manifesta, sovint, amb un nombre elevat de baixes laborals, jubilacions anticipades i altres manifestacions més subjectives que es palesen a les reunions de docents.

Als arxius de les institucions més veteranes de formació permanent i de renovació educativa es constata l'espectacular descens de mobilització i d'expe-

---

riències renovadores per cercar solucions als problemes escolars i d'aprenentatge i per a la motivació dels alumnes actuals. I això en un moment en què l'activitat innovadora és més necessària que mai, donat que constitueix l'eina més important per interrompre la inèrcia de renovació i adaptació als nous reptes educatius.

- **En cinquè lloc, situem el patent retard que Espanya, Catalunya i l'àrea metropolitana tenen en qüestions cabdals, com l'adaptació de l'ensenyament a les noves exigències econòmiques, socials i laborals, en un context cultural cada vegada més globalitzat.**

Podem constatar diversos factors que influeixen de manera diferent. Un primer factor és l'escassa incidència que les noves tecnologies de la informació i la comunicació tenen als centres de l'AMB. La informació amb la qual comptem per il·lustrar aquesta afirmació parteix d'estudis en curs o sonatges en alguns centres de la zona. Les dades obtingudes ens situen una mica per sobre de la mitjana espanyola, però si considerem que Espanya ocupa uns dels últims llocs dels països de l'OCDE en l'ús de les noves tecnologies en el marc escolar, la conclusió és que l'escola està en una situació molt retardada en la incorporació dels recursos i de les metodologies imprescindibles per incorporar l'alumnat als nous sistemes d'obtenció i tractament d'informació i de creació de noves maneres d'obtenció de coneixement. Dit d'una altra manera, els centres de l'AMB, amb algunes notables excepcions, no han assolit un nivell d'alfabetització elemental en l'ús de les noves tecnologies.

Un segon factor succeeix en l'aprenentatge dels diferents llenguatges, com és el cas dels idiomes estrangers –l'anglès especialment– o altres llenguatges, com el matemàtic o el semiòtic, que són absolutament necessaris per consolidar un capital humà que sigui competitiu en l'entorn social i econòmic en què estem inclosos.

- **En sisè lloc, constatem els desequilibris existents en l'oferta de formació professional respecte al territori i a la distribució d'especialitats, així com la descoordinació entre els diferents subsistemes de formació i de la gestió de la for-**

mació professional respecte a l'entorn productiu; la qual cosa es reflecteix en l'existència d'uns centres poc flexibles i que no s'ajusten a les necessitats del moment que vivim.

Respecte a la relació oferta, territori i economia, existeix un desequilibri territorial en l'ajust entre l'oferta i la demanda, una deficient distribució de la formació professional i la seva relació amb l'especialització econòmica de l'entorn i també una excessiva dependència del gènere amb les característiques de cada especialitat de formació.

El fet que hi hagi una diferent dependència institucional dels ensenyaments professionals reglats, dels ocupacionals i de la formació contínua, provoca una manca d'estructura de formació professional que complementi les titulacions amb les dels certificats i que contempli, a la vegada, l'experiència adquirida a través del treball, la qual cosa desemboca en una falta de promoció de la reinserció educativa de la població adulta des del sistema de formació professional reglat.

D'altra banda, les deficiències en la definició i competències del coordinador de formació professional, la falta d'informació a les empreses i als agents socials de les ofertes existents de la formació professional, el desconeixement generalitzat de la formació professional al territori, la poca participació de les empreses en els centres que imparteixen formació professional i la falta de presència d'experts entre els equips de professorat, repercuteix en la poca complicitat existent entre els sistemes formatiu i productiu.

Per últim, els dèficits en l'orientació acadèmica i professional a la secundària obligatòria i als batxillerats, la poca incidència en la utilització del pas dels cicles de grau mitjà als cicles de grau superior, la poca flexibilitat en l'estructura dels centres que imparteixen formació professional, la millorable qualitat de les pràctiques a les empreses i la indefinició existent en el model de centre que imparteix formació professional, condueixen a dèficits de qualitat en l'organització, funcionament i resultats de la formació professional.

Podríem afegir a aquesta exposició un ampli ventall de problemes derivats dels canvis socials i culturals que s'estan produint en els últims anys: canvis en les estructures familiars i en la implicació dels pares en l'educació dels seus fills; canvis dels valors, deixant enrere alguns dels que tradicionalment sustentaven el funcionament del sistema educatiu (esforç, èxit escolar igual a promoció social, reconeixement social de l'autoritat dels educadors, etc.).

Si a aquests fenòmens interns hi sumem els efectes de la immigració, tant de l'Est d'Europa com d'altres continents, ens trobem amb centres (quasi sempre públics) amb una problemàtica pedagògica, i molt sovint també social, que requereix una gran complexitat en la cerca de solucions. La nova societat multicultural, que s'està construint en el nostre àmbit territorial, comporta dificultats de cohesió i integració que s'expressen de manera evident en els centres on es dona aquesta diversitat d'alumnat.

Cada vegada és més evident que el sistema educatiu (els centres educatius) no poden abordar tots sols la solució a aquests problemes; cada vegada es fa més necessari la creació de sistemes d'educació "en xarxa", que suposin la implicació d'altres institucions i entitats socials en la tasca educadora, que hauria de ser liderada pels centres educatius, degudament coordinats. Finalment, i en un altre sentit general, aquesta educació "en xarxa" hauria de resoldre els actuals problemes de comunicació entre l'entorn socioeconòmic i els mateixos centres.

3. Punts d'actuació

Les propostes que es fan a continuació parteixen de considerar l'educació com un sistema obert. És per això que les mesures que es proposen actuen principalment sobre els elements del sistema que convé redreçar, però també incorporen nous elements que, tradicionalment, no eren considerats com a part d'aquest sistema.

La millora de l'educació pública a l'AMB s'ha de fonamentar en accions que s'han de dur a terme en àmbits diferents i que demanen tractaments específics:

- Unes fan referència a la promoció d'actuacions professionals i organitzatives (per exemple, mesures de promoció de la innovació i de la formació permanent).
- Altres suposen una aportació de recursos, el que vol dir una major inversió en l'educació (explicitada en la potenciació de l'educació infantil, o en l'ampliació de l'oferta no reglada dels centres, etc.).
- Altres punts afecten l'organització de l'Administració educativa (com, per exemple, la decidida implicació de les administracions locals en la gestió de la xarxa escolar o la creació d'unitats territorials de gestió), les polítiques laborals i professionals del professorat o les reformes en la gestió dels establiments públics de l'educació.
- Altres es refereixen a la creació de programes adreçats al tractament dels problemes més visibles que s'estan generant en el nostre sistema educatiu, sobretot en les àrees suburbials, socialment més desfavorides, de l'àrea metropolitana.

- Altres fan referència a aspectes funcionals del sistema (com, per exemple, l'organització curricular, els sistemes de potenciació de certs coneixements, etc.).

I per últim, es recullen propostes que afecten no tan sols el sistema educatiu, sinó que inclouen accions amb efectes sobre el sistema productiu i que deman- den la coordinació amb altres administracions diferents de l'educativa i de la municipal. Ens estem referint –òbviament– a molts aspectes de la formació pro- fessional reglada que, en aquest document, es concep com un subsistema de la formació professional per al món del treball.

Totes les propostes tenen la missió de contribuir a la millora dels problemes abans esmentats i –encara que sembli que són de naturalesa diversa, i fins i tot aquelles que no afecten directament l'estructura escolar– estan totalment inter- relacionades, atès que totes elles són part d'un sistema educatiu que funciona com un tot o bé tenen una gran influència recíproca sobre aquest.

L'informe considera sis grans punts d'actuació. Per a cadascun d'ells s'ha ana- litzat la situació actual, s'han definit unes propostes de millora, s'han identificat els principals obstacles que trobarà l'aplicació d'aquestes propostes i, per últim, es formulen propostes operatives amb la voluntat que puguin servir de base a les administracions competents per a la redacció de plans i programes, o per possi- bilitar la modificació de les normes i reglaments corresponents. Aquests sis punts són els següents:

- 1. Reestructuració de l'organització administrativa de l'educació en el territori metropolità**, vers un model més descentralitzat i amb participació de les administracions locals i altres entitats.
- 2. Redefinició del model de gestió dels centres docents públics**, en la línia de reforçar la seva capacitat d'actuació mitjançant una autonomia més gran, tant acadèmica com de gestió administrativa, econòmica, de recursos de personal i d'altres recursos.

3. **Polítiques de millora de l'educació**, per tal de superar l'insuficient nivell d'instrucció i educació que es detecta a l'educació primària i a l'educació secundària, en especial en la seva etapa obligatòria (ESO), i sobretot en la xarxa pública.
4. **Política d'impuls dels col·lectius docents**, mitjançant una gestió de personal que faciliti una implicació i protagonisme més gran del professorat en la millora de l'educació.
5. **Ampliació de la responsabilitat d'educar al conjunt de la comunitat**, organitzant l'acció educativa en una xarxa d'entitats públiques i privades en la qual el lideratge correspondrà als centres docents i a l'Administració educativa.
6. **Actuació decidida sobre l'organització de la formació professional**, flexibilitzant les ofertes, dissenyant processos estructurats que facilitin la relació amb l'estructura productiva. Al mateix temps, caldrà intentar una coordinació amb la màxima intensitat entre els tres àmbits de formació en els quals, actualment, s'organitza la FP: formació reglada, ocupacional i contínua.

3.1. Reestructuració en el territori Metropolità de l'organització administrativa de l'educació

El primer element que el grup de treball ha valorat com a prioritari per a una millor gestió del sistema educatiu i que tindrà repercussions evidents en l'eficiència de l'educació, és superar l'excessiu centralisme i reglamentisme, que s'inicia amb la tradició centralista que fins a l'any 1981 havia imposat el MEC i que ha assumit –potser encara amb un intervencionisme més gran– el Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya.

El present informe planteja, en primer lloc, la necessitat de **redefinir el sistema d'exercici de les competències, incorporant de manera suficient l'administració municipal** a la gestió del sistema. En segon lloc, **la creació d'unes unitats territorials de dimensions idònies, que siguin autosuficients i amb la massa crítica**

---

adequada per resoldre la major part dels problemes que es plantegen quotidianament en el funcionament de l'escola pública.

Es vol partir del principi de descentralització administrativa i d'apropament de l'autoritat del sistema als usuaris del servei educatiu. **La proposta concreta és la creació del que s'anomenen "districtes escolars"**. Aquesta proposta assumeix, en la seva major part, el que es va aprovar al Fòrum Local d'Educació que va tenir lloc a Reus el 28 d'abril de 2003¹.

Partint del principi cooperatiu i per estalviar la fragmentació de la política educativa, caldrà definir, per a la gestió de les diverses competències, una fórmula administrativa de **cooperació** entre l'Administració de la Generalitat i l'Administració local.

Una possibilitat seria definir un "ens cooperatiu" amb participació de les dues administracions que tindria funcions d'informació, diàleg, coordinació i acord sobre les polítiques que es dissenyin en matèria educativa. Caldrà també articular un sistema complex de presa de decisions que podria respondre a l'esquema següent:

- **Competències municipals:** són exercides pels ajuntaments i la Generalitat n'ha d'estar informada per mitjà d'un sistema formalitzat i normalitzat.
- **Competències compartides:** necessiten una resolució acordada en el marc d'una taula de cooperació/concertació.
- **Competències de la Generalitat:** són exercides per la Generalitat i l'Ajuntament n'ha d'estar informat per mitjà d'un sistema formalitzat i normalitzat.

Per dissenyar l'estructura del sistema resultant, cal tenir en compte el marc de la divisió territorial general en la qual s'haurà d'operar. En principi, partim de l'e-

---

1. Vegeu annex 1 amb una proposta de distribució de competències educatives entre la Generalitat i les administracions locals.

xistència d'una àrea metropolitana, dins d'una nova organització territorial del país, a la qual se li han atorgat (amb el model que proposem) competències educatives.

En la hipòtesi d'una organització territorial basada en regions, es pot entendre que les seves institucions polítiques i administratives seran autonòmiques i locals. Per tant, pendents de resoldre de manera precisa aquesta qüestió –que, sens dubte, té un marc de resolució més general– proposem uns primers criteris per a la divisió territorial del sistema educatiu:

- La ciutat de Barcelona constitueix un cas particular que es tractarà de manera específica en el marc del que es manifesta en la Carta Municipal.
- Les divisions funcionals dels territoris es faran amb el criteri que cada territori pugui contenir, com a mínim, tots els serveis educatius, des de l'educació infantil fins a la secundària postobligatòria. De les divisions territorials funcionals resultants en direm, com ja hem apuntat, districtes escolars.
- Les ciutats grans que continguin més d'una oferta d'ensenyament completa es consideraran com un únic districte.
- Una ciutat gran, amb oferta completa d'ensenyament, es pot vincular a altres ciutats i pobles més petits del seu entorn per constituir un districte.
- En el cas de poblacions més petites, amb quatre o cinc IES, poden constituir el referent suficient per a la constitució d'un districte; els pobles de l'àrea d'influència d'aquests IES es coordinaran entre ells per a la gestió dels serveis educatius. Aquest supòsit no es dona a l'àrea metropolitana, on existeixen ciutats que poden articular un districte.
- La formació professional, com es veurà més endavant, tindrà en determinats aspectes un tractament específic d'acord amb les famílies professionals que es puguin oferir en un districte escolar.

El resultat de l'aplicació d'aquests criteris donarà una divisió funcional educativa del territori que s'haurà d'encaixar en l'organització territorial de Catalunya. Sobre les característiques dels districtes escolars es poden apuntar tres notes:

1. El traspàs de les competències es farà als ajuntaments que en seran els titulars i les gestionaran a través dels organismes de gestió del districte escolar.
2. Cal definir quin tipus d'entitat administrativa seran els districtes escolars: consorcis, mancomunitats o organismes autònoms.
3. Cada districte educatiu tindrà el seu projecte, d'acord amb les directrius generals emanades de la Generalitat i respectant l'autonomia reconeguda als seus centres educatius.

Són evidents les dificultats que pot tenir una operació d'aquesta transcendència, fonamentalment per la complexitat política i tècnica que requereix la seva execució, ja que suposa un procés molt curós per no crear problemes de manca d'organització i de manca de direcció.

Seria aconsellable, per tant, l'establiment d'un pla d'implementació per fases, que permeti anar assolint progressivament les propostes de millora i les propostes operatives especificades en el quadre resum que segueix a continuació.

Punt d'actuació 1. La nova organització del sistema educatiu a l'AMB. Descentralització

DESCRIPCIÓ DELS OBJECTIUS	DADES DE LA SITUACIÓ ACTUAL	PROPOSTES DE MILLORA	OBSTACLES PER A LA IMPLEMENTACIÓ	PROPOSTES OPERATIVES
<p>Descentralització: canvis en l'organització general del sistema dins de l'Àrea Metropolitana.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Creixement de la població escolaritzada de 3 a 17 anys: increment del servei públic d'educació. • Ampliació dels objectius educatius del sistema, la qual cosa implica una gran diversificació de tasques i noves situacions. • Dificultats per absorbir i gestionar el creixement amb el model actual d'estructura administrativa centralitzada. • Insuficient participació de les entitats locals i comarcals amb la gestió del servei públic educatiu considerant la seva proximitat i nivells d'informació. • Poca coordinació entre les institucions per a la solució dels principals problemes educatius. 	<ul style="list-style-type: none"> • Reordenació territorial i administrativa del mapa escolar mitjançant la creació de districtes escolars. • Creació de noves instàncies de gestió i coordinació. • Redisseny de les competències en l'àmbit educatiu entre el Departament d'Ensenyament i els ajuntaments, consells comarcals i Diputació. 	<ul style="list-style-type: none"> • Concentració de la major part de les competències en la Generalitat. • Tradició centralista del sistema educatiu (abans MEC, ara Departament d'Ensenyament). • Complexitat política i tècnica per a la seva execució, ja que suposa un procés molt curós per no crear problemes de desorganització i de manca de direcció. 	<ul style="list-style-type: none"> • Elaboració de les noves circumscripcions (districtes escolars) amb criteris d'optimització i coherència territorial i funcional. (La ciutat de Barcelona és un cas diferent i es registrarà per la Carta Municipal en procés). • Redistribució de competències entre les institucions implicades. Aquesta redistribució es farà per l'assumpció de noves tasques per part dels ens locals, encara que la gran majoria les assumiran els districtes per delegació del Departament d'Ensenyament. • Creació dels organismes gestors de cadascun dels districtes escolars. • Pla de descentralització progressiu amb diverses fases, començant per algun districte pilot.

1. Vegeu concepte de districte escolar. Annex 1.

2. Vegeu quadre adjunt de distribució de competències entre Generalitat i administracions locals. Annex 2.

Annex 1

Sistemes d'exercici de les competències: la creació dels "districtes escolars"

Partint del principi cooperatiu i per evitar la fragmentació de la política educativa, caldrà definir, per a la gestió de les diverses competències, una fórmula administrativa de cooperació entre l'Administració de la Generalitat i l'Administració local.

Una possibilitat seria definir un "ens corporatiu" amb participació de les dues administracions que tindria funcions d'informació, diàleg, coordinació i acord sobre les polítiques que es dissenyin en matèria educativa.

Caldrà també articular un sistema complex de presa de decisions que podria respondre a l'esquema següent:

- a) Competències municipals: són exercides pels ajuntaments i la Generalitat n'ha d'estar informada per mitjà d'un sistema formalitzat i normalitzat.
- b) Competències compartides: necessiten d'una resolució acordada en el marc d'una taula de cooperació.
- c) Competències de la Generalitat: són exercides per la Generalitat i l'Ajuntament n'ha d'estar informat per mitjà d'un sistema formalitzat i normalitzat.

Estructura del sistema resultant

Per tenir una visió completa de l'estructura política i administrativa d'un sistema descentralitzat en els ens locals, cal tenir en compte algunes qüestions prèvies:

- En el marc de quina divisió territorial general s'haurà d'operar? Un marc amb set regions amb competències educatives? Quines?

- En la hipòtesi d'una organització territorial basada en regions, es pot entendre que les seves institucions polítiques i administratives seran autonòmiques i locals. Per tant, es presenten diverses opcions a l'hora de decidir en quin dels nivells polítics i administratius recauran les competències educatives?
- Cal distingir entre divisions territorials polítiques i divisions tècniques. En les primeres ha de recaure la titularitat de les competències i els poders titulars poden decidir organitzar funcionalment l'exercici de les seves competències en els ens administratius més adients.

Òbviament, les dues primeres qüestions no es poden definir en el marc d'un debat de política educativa, ja que responen a criteris més generals. Pendents, doncs, de resoldre aquestes incògnites, es poden presentar uns primers criteris per a la divisió territorial del sistema educatiu:

1. La ciutat de Barcelona es tracta com un cas particular.
2. Les divisions funcionals dels territoris es faran amb el criteri que cada territori pugui contenir, com a mínim, tots els serveis educatius: des de l'educació infantil fins a la secundària postobligatòria. De les divisions territorials funcionals resultants en direm districtes.
3. Les ciutats grans que continguin més d'una oferta d'ensenyament completa es consideraran com un únic districte.
4. Una ciutat gran, amb oferta completa d'ensenyament, es pot vincular a altres ciutats i pobles més petits del seu entorn per constituir un districte.
5. En el cas dels pobles més petits, dos o tres IES poden constituir el referent de la constitució d'un districte, els pobles de l'àrea d'influència d'aquest IES es coordinaran entre ells per a la gestió dels serveis educatius. Aquesta situació no es produeix a la Regió Metropolitana perquè existeixen ciutats que poden articular un districte.

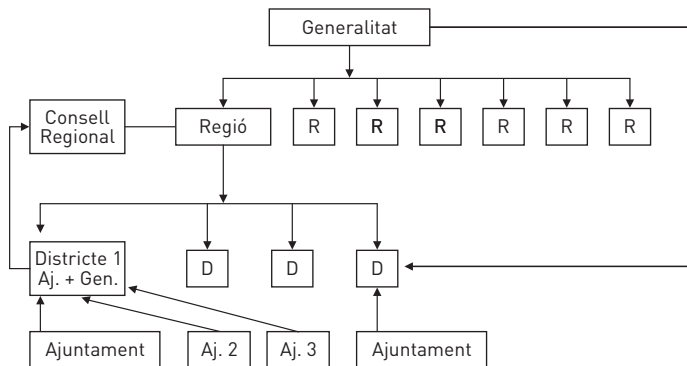
6. La formació professional tindrà un tractament específic d'acord amb les famílies professionals que es puguin oferir en un districte, depenent de les característiques de la producció i del desenvolupament econòmic de la zona. Per aquesta raó, la planificació general de les especialitats que cal oferir es farà en coordinació amb el Consell Català de la Formació Professional.

El resultat de l'aplicació d'aquests criteris donarà una divisió funcional educativa del territori que haurà d'encaixar en l'organització territorial de Catalunya.

Sobre les característiques dels DISTRICTES ESCOLARS es poden apuntar tres notes:

- El traspàs de les competències es farà als ajuntaments que en seran els titulars i les gestionaran a través de l'instrument del Districte Educatiu.
- Cal definir quin tipus d'entitat administrativa seran els **districtes escolars**: consorcis, mancomunitats, organismes autònoms...
- Cada districte educatiu tindrà el seu projecte, d'acord amb les directrius generals emanades de la Generalitat i respectant l'autonomia reconeguda als seus centres educatius. De la mateixa manera, a cada **districte escolar** li correspondrà un consell educatiu del territori per canalitzar la participació social.

En aplicació dels criteris exposats es pot pensar en tres esquemes de models organitzatius. Un model orientat a la cooperació pot ser el següent:

Annex 2. Quadre resum de distribució de competències

COMPETÈNCIA	AJUNTAMENTS	GENERALITAT	COMPARTIDA
Competències de caràcter general			
Creació, construcció i manteniment.	Aportació solars. Manteniment. Construcció (voluntària).	Pressupost per a la construcció.	Decisió sobre la construcció. Administració dels pressupostos RAM.
Planificació i programació.	Proposta de necessitats. Proposta de calendari.	Control pressupostari general. Recepció de proposta de necessitats.	Acord del mapa. Acord del calendari.
Escolarització i admissió d'alumnes.	Participació en la planificació del procés. Zones de matriculació. Informació. Proposta d'anàlisi de la preinscripció. Participació en la Comissió de Matriculació.	Anàlisi de la preinscripció. Participació en la Comissió de Matriculació.	Desplegament del procés. Vinculació de centres. Comissió de Matriculació.
Ordenació acadèmica.		Ordenació general.	Incorporació i mesures d'adaptació al context social i cultural.
Avaluació del sistema.	Recepció d'informació i elaboració d'informes.	Avaluació del sistema.	Anàlisi de resultats i capacitat de proposar mesures per a la solució dels principals déficits del sistema.
Competències sobre ensenyaments no obligatoris i serveis educatius			
Educació infantil.	Planificació. Titularitat. Construcció. Professorat i personal. Admissió d'alumnes. Autorització obertura de centres privats. Concerts educatius. Funcions generals d'administració educativa.	Planificació i pressupostos. Requisits mínims. Ordenació.	Planificació. Sosteniment. Ordenació.
Ensenyaments artístics.	Titularitat. Construcció. Personal. Admissió d'alumnes. Obertura de centres privats. Règim de subvencions.	Ordenació. Requisits mínims. Avaluació pressupostària.	Planificació. Sostenibilitat econòmica.
Formació permanent del professorat.		Pla general i finançament.	Detecció de demandes i necessitats formatives. Proposta als organismes tècnics. Capacitat per con-venir o contractar serveis de formació permanent.

COMPETÈNCIA	AJUNTAMENTS	GENERALITAT	COMPARTIDA
Competències en noves necessitats educatives			
Vigilància de l'escolaritat obligatòria.	Programes de prevenció del fracàs escolar. Coordinació dels serveis de prevenció. Coordinació amb les activitats del centre.	Coordinació amb els ajuntaments dels programes de prevenció. Aportació pressupostària.	Coordinació general dels programes.
Obertura de centres fora de l'horari escolar.	Impuls, organització, regulació i gestió de les activitats.	Coordinació amb ajuntaments, pel que fa a centres, Cooperació pressupostària.	Acord sobre les activitats i caràcter educatiu.
Connexió entre el coneixement de la ciutat i l'activitat del centre.	Organització dels programes.	Incorporació, pel que fa a ordenació, dels programes.	Acord sobre els programes.
Programes d'atenció a la població immigrada.	Sistemes d'informació. Sistemes d'acollida. Distribució de la població immigrada per escolaritzar (Comissió d'Escolarització). Actuacions compensatòries.	Aportació d'informació. Cooperació en sistemes d'acollida. Comissió d'Escolarització. Mesures compensatòries en centres.	Coordinació dels programes.
Programa de millora de capacitats "clau".	En el marc de l'oferta de les activitats extraescolars.	Cooperació en l'oferta.	Coordinació dels programes.
Programa de transició entre l'escola i el treball.	Desplegament del programa.	Cooperació en el programa.	Coordinació del programa.
Competències en la gestió dels ensenyaments de règim general			
Segon cicle de l'educació infantil i educació primària.	Les que es desprenen dels apartats del primer bloc.	Ordenació. Avaluació. Programació general. Gestió del professorat.	Serveis complementaris: menjador i transport. Coordinació dels serveis de suport. Coordinació en la gestió del professorat.
Educació secundària.	Les que es desprenen dels apartats del primer bloc.	Ordenació. Avaluació. Programació general. Gestió del professorat.	Serveis complementaris: menjador i transport. Coordinació dels serveis de suport. Coordinació en la gestió del professorat.
Formació professional.			

3.2. Redefinició del model de gestió dels centres docents públics: vers una major autonomia i responsabilitat

La direcció i l'organització d'un centre educatiu no és tan sols un instrument tècnic per assegurar el seu funcionament. És, sobretot, una poderosa eina de renovació pedagògica per assolir l'excel·lència educativa. Ultra aquests factors pedagògics i acadèmics, es pot afirmar també que **un centre ben dirigit, ben organitzat i amb un professorat motivat ha de produir necessàriament bons resultats educatius.**

Malauradament, un nombre massa gran dels centres educatius de l'àrea metropolitana no ofereixen una qualitat suficient, ni garanteixen l'assoliment dels objectius que els són propis. Les raons d'aquesta insuficiència deriven de molts factors, algun d'ells estretament relacionats amb la història del nostre sistema educatiu en els últims anys. Cada vegada hi ha més coincidència en considerar que un dels problemes més greus dels centres docents és que tenen uns models de direcció i d'organització, no tan sols obsolets i ineficaços, sinó que constitueixen un impediment quasi insalvable a l'hora d'intentar assolir millores.

La gestió i direcció dels centres es va regular a la LODE (1985), que creava una figura de direcció supeditada al consell escolar, convertit en el màxim òrgan de govern del centre. En aquest consell hi estaven representats tots els estaments: l'equip directiu, els professors, els alumnes, els pares, els conserges i el personal de neteja, etc. El director era elegit pel consell escolar per un període de tres anys i havia de dur a terme les decisions del consell, que el podia destituir.

La realitat demostra que el model de participació no ha funcionat bé. En imposar per decret la participació, es va voler traslladar a tots els centres un model de gestió que només havia funcionat bé en algunes escoles singulars, en les quals, de manera lliure i espontània, professors, alumnes i famílies havien volgut implicar-s'hi activament. El que realment s'ha produït és un desajustament respecte a les demandes de la societat, que es manifesta en forma d'un abstencionisme espectacular. Als instituts, a les eleccions de representants dels pares d'alumnes al consell escolar, el 90% dels pares no solen votar; en les escoles la

participació és un xic més alta, però sempre per sota del 20%. Pel que fa als alumnes d'institut, l'abstenció acostuma a ser de més d'un 60%.

L'abstencionisme també s'ha manifestat de manera àmplia i reiterada –com ja s'ha esmentat anteriorment– en l'elecció del director. Amb percentatges que han oscil·lat entre el 70% i el 40%, a la majoria de centres no es presenta cap candidat per al càrrec de director. Ningú no vol exercir un càrrec amb moltes complicacions i poques compensacions. En aquests casos, l'Administració, per mitjà de la Inspecció, nomena director al professor que considera més adient, sense passar per cap control públic i objectiu. Val a dir que actualment està en tràmit un nou procediment per a l'elecció de la Direcció.

Independentment de com es fixi en el futur el sistema de provisió d'equips directius, un principi que sembla digne de ser considerat és que **sense un lideratge efectiu i sense una gestió eficient orientada a la consecució d'uns objectius compartits, els centres esdevenen una suma inconnexa d'actuacions ben intencionades, però disperses i a vegades fins i tot contraposades**. Les escoles i els instituts tenen, en general, bons professors, bones instal·lacions i bons recursos, però tenen un dèficit evident de gestió i de direcció educativa.

Com es pot veure al quadre resum corresponent a aquest punt, les dades de la situació actual indiquen que és un àmbit molt millorable. El model de direcció dels centres públics –poc eficaç i no professional– no té referents similars ni en el context dels sistemes educatius occidentals ni en altres sectors dels serveis públics.

Per aquesta raó, un punt d'actuació preferent, de cara a millorar l'eficàcia del sistema educatiu públic, és redefinir i millorar les formes de gestió dels centres públics, en la línia d'establir polítiques de millora de l'acció educativa dels centres públics, de potenciar la funció directiva, d'atorgar una autonomia més gran als centres i tot això reformant el sistema de gestió i caracterització dels centres. Aquesta major autonomia haurà d'anar acompanyada d'un major control extern dels resultats educatius i instructius, mitjançant dispositius sistemàtics d'avaluació educativa i de gestió.

Les propostes operatives proposades comprenen accions normatives per potenciar la direcció, creant una autèntica carrera professional i incentivant laboral i professionalment aquells equips directius que demostrin una major implicació i eficàcia.

Amb tot, els canvis normatius i reglamentaris no són suficients. És necessari també la creació de figures específiques de gerència professional quan la dimensió dels centres ho justifiqui. També es considera imprescindible un sistema de coordinació institucional intercentres en el marc dels districtes escolars.

Punt d'actuació 2. Redefinició del model de gestió dels centres docents públics

DESCRIPCIÓ DELS OBJECTIUS	DADES DE LA SITUACIÓ ACTUAL	PROPÒSITES DE MILLORA	OBSTACLES PER A LA IMPLIMENTACIÓ	PROPÒSITES OPERATIVES
<ul style="list-style-type: none"> • Reformes en la gestió i caracterització dels centres públics. • Enfortiment de la funció directiva. • Avaluació: <ul style="list-style-type: none"> a) de l'equip directiu (segons els objectius previstos en el Projecte de direcció) b) de l'Administració educativa (per analitzar els recursos que ha proporcionat). • Actuació en les polítiques de matriculació. • Polítiques de millora de l'acció educativa dels centres públics. 	<ul style="list-style-type: none"> • Model de direcció dels centres públics poc eficaç i no professional (sense formació, amateur i sense autoritat). No hi ha cap referent similar ni en el context dels sistemes educatius occidentals ni en altres sectors dels serveis públics. • Escàs interès del professorat per promoure la funció directiva. No és possible cobrir més del 60% de la direcció dels centres per via prevista en la norma. • Model de gestió altament centralitzat, molt regulat per l'Administració, que suposa una manca d'autonomia dels centres per dissenyar, amb mitjans i suports institucionals, millores en l'acció educativa, tant en l'àmbit escolar com en l'extraescolar. • Fracàs del model prevista la LODE quant al grau de participació dels col·lectius, sobretot pares i alumnes. • Confús i inoperant repartiment de poders entre: l'Administració educativa que controla els recursos humans, materials i econòmics; el Consell Escolar que aprova el Projecte de centre; el Claustre que controla les programacions, i les direccions que es limiten a gestionar sense autoritat. • Diferències destacades entre el model de direcció dels centres privats (concertats) i els centres públics. Els primers tenen un marge de maniobra molt més elevat i gaudeixen d'un sistema de provisió de la Direcció més coincident amb els models d'eficàcia de les institucions o entitats de provisió de serveis socials. • Pràctica en els processos de matriculació i admissió d'alumnes que permet que la major part d'alumnes amb més dificultats siguin matriculats als centres públics. Model de caracterització de centres públics poc flexible que crea estàndards, en molts casos, poc conuenients en una planificació territorial adequada a les necessitats socials. 	<ul style="list-style-type: none"> • Canvis que permetin una caracterització específica dels centres (amb totes les combinacions possibles: centres complets des de l'etapa infantil al final de secundària, centres de batxillerat, centres de formació professional, centres de secundària obligatòria, etc.). • Dotar els centres d'una major autonomia i recursos. Es tracta d'establir les bases per fer que el centre educatiu, amb la necessària participació de la comunitat, es converteixi en un "ens" amb capacitat per prendre decisions acadèmiques, d'organització, laborals i d'administració de recursos. Destreglar el seu funcionament. • Enfortiment de la funció directiva. Tendrir cap a una professionalització de la funció directiva i dotar-la del poder de decisió que és necessari per dirigir i gestionar amb capacitat d'actuació i instruments de gestió eficaç. • Organització dels serveis propis, concertats i consorciats. Determinar quines coses pot fer el centre, i quines coses no pot fer sol, en relació amb algunes de les seves accions i amb la resolució d'alguns dels seus problemes: finançament, extraordinari, determinació de plantilla d'acord amb les necessitats, admissió o acomiadament d'alumnes, tractament de situacions de violència o de problemes socials lligats a les condicions de l'entorn que exigeixen mesures especials. 	<ul style="list-style-type: none"> • Normativa estatal que es desprèn de la LOCE i interpretació de l'Administració autonòmica. • Normativa molt reglamentista quant a la gestió dels centres promoguda pel Departament d'Ensenyament. • Manca d'una estructura d'administració i inspecció més descentralitzada (com el Districte Escolar) que permeti una aplicació de les normes de matriculació i d'adscripció d'alumnat més equitativa entre tots els centres finançats per l'Administració. • Inèrcia funcional i concepció molt poc competitiva del professorat dels centres públics. • Concepció, molt difosa en certs sectors del professorat, de confondre la gestió democràtica dels centres amb la gestió assembleària, o la basada fonamentalment en els òrgans col·legiats. 	<ul style="list-style-type: none"> • Incentivar la direcció, rejoiner els clausures, implantar la carrera docent aprofitant els últims canvis normatius i reclutant-ne d'altres. Aquesta incentiu comportarà un pla de formació de directius de centres amb un període de pràctiques tutoritzades en centres model·tics. • Creació de la figura del gerent per als centres molt grans i de serveis de gerència de districte per a centres petits. • Pla d'avaluació dels centres i dels docents en els aspectes relatius a l'assoliment dels objectius del projecte de direcció i de funcionament dels serveis. • Catàleg, per districtes escolars, de la caracterització dels centres docents tant públics com concertats. • Proposta de canvis normatius amb relació al reglament orgànic dels centres vers un model que doni molta més autonomia acadèmica i de gestió a aquests establiments. • Creació d'una oficina de districte de matriculació que gestioni i equilibri l'adscripció d'alumnes entre el conjunt de la xarxa, tant a la pública com a la privada concertada. • Selecció entre els docents dels directors dels centres a través d'un concurs de mèrits basat en uns criteris objectius que respectin els principis de capacitat, mèrit i publicitat. • Participació de les direccions dels centres en els organismes de coordinació del districte escolar a fi de determinar quins serveis s'han de compartir o consorciar, tractament de problemes escolars i de tota l'oferta d'activitats extraescolars. • Modificar la normativa per establir un sistema de selecció de personal contractat, interí o en comissió de servei, que permeti a la Direcció dels centres capacitar de proposta a fi que el districte pugui efectuar la selecció definitiva amb transparència i publicitat.

3.3. Polítiques de millora de l'acció educativa i instructiva dels centres públics

És comú pensar que canviant la norma, les lleis, canvia l'educació. Aquest ha estat un defecte tradicional de les administracions públiques. Però **l'educació i el seu sistema formen part d'una cultura que no es modifica tan sols amb noves normes**. Per a la seva evolució i per al seu millorament es necessiten estímuls, experiències, innovacions emulables. Es necessiten recursos de tot tipus per posar en marxa les moltes potencialitats que té i que personifiquen els membres de la comunitat educativa i, molt especialment, els docents. I si es vol aconseguir una millora sensible del sistema educatiu –ja sigui en general o en un àmbit especial, com el que ens ocupa– són d'una gran importància les polítiques que les administracions públiques puguin desenvolupar.

Un element que considerem bàsic és una avaluació correcta del grau d'instrucció dels centres de l'àrea metropolitana. Les dades que tenim no ens donen xifres desagregades per poblacions, tipologia dels centres i altres factors que podrien ser d'una gran rellevància (barris determinats, composició social de l'alumnat per centres, etc.).

Aquesta carència fa difícil aplicar mesures concretes a cada cas, com seria el correcte. És per tant una prioritat desplegar un pla institucional d'avaluació que tingui una finalitat de diagnosi dels problemes d'aprenentatge, dels nivells curriculars i de les diferents competències en aquells camps del saber que ho permetin. Aquesta proposta de millora possibilitarà l'obtenció de dades a fi de fer polítiques específiques per zones, fins i tot per centres concrets. Cal dir que **l'aplicació pràctica de polítiques específiques s'haurà de fer cercant la col·laboració decidida de la Inspecció educativa, dels docents i de la resta de la comunitat educativa**.

En qualsevol cas, es poden avançar polítiques concretes d'abast bastant general. L'objectiu fonamental és elevar el grau d'educació i d'instrucció dels alumnes d'educació primària i secundària, sobretot dels centres públics. I encara que el que es pretén és millorar el conjunt de les àrees curriculars, l'informe dona una

especial importància a aquells aspectes que fan referència als llenguatges, entenent sota aquest concepte tot el que es refereix al domini de les llengües pròpies i a les estrangeres (l'anglès en especial), als llenguatges matemàtics, semiòtics, i a les matèries que es poden considerar relacionades amb una autèntica alfabetització en noves tecnologies.

La manera més adient d'aplicar polítiques de millora en aquest punt és a través de programes concrets i accions decidides de formació versus innovació didàctica adreçats al professorat. Les dificultats per aplicar aquest tipus de programes són fàcilment superables si hi ha una decidida voluntat política de fer-ho. Es necessiten alguns recursos, però sobretot es necessita imaginació per cercar fórmules innovadores, convicció per aconseguir la col·laboració dels docents i estímuls professionals i laborals per al professorat que destaquin el seu esforç i resultats.

Les propostes concretes s'expliciten en el quadre resum corresponent. Tanmateix, voldríem destacar alguns objectius que donarien peu a programes específics. Els principals són els següents:

- Dotar de major **flexibilitat la programació dels centres** –d'acord amb plans específics per als problemes i l'entorn de cada centre– sense que això suposi que a la fi dels estudis els alumnes no han d'assolir els objectius acadèmics que es determinin.
- Promoció de **projectes d'innovació** per tal de generar solucions “naturals” als reptes educatius i didàctics. I això vol dir enfortir les estratègies didàctiques per “aprendre a aprendre”, donant una base cultural sòlida i útil per viure en la societat actual.
- Enfortir els estudis en matèries lligades al **llenguatge**: llenguatge matemàtic; anglès i una altra llengua estrangera; català i castellà; llenguatges multimèdia i telemàtics, etc.
- Revisar els criteris de **promoció escolar** i trobar fórmules per ajudar els estudiants amb més dificultats.

- Cercar fórmules **d'agrupaments flexibles** per a l'adequació als nivells de competència i d'ajuda a la promoció. Si en alguns territoris d'Espanya els currículums escolars contenen més matèries, cal pensar que han d'augmentar les seves hores lectives. Cal repensar –i segurament ampliar– els horaris lectius.
- Caldria reconsiderar el **calendari escolar** actual, propi de quan els centres educatius només feien activitats acadèmiques. Cal entendre que hi ha d'haver un calendari acadèmic i un altre de funcionament del conjunt de serveis que els centres donen als seus usuaris.
- Propostes de **flexibilitat horària i vacances escolars**.
- Criteris per elaborar un **pla d'inversió en recursos humans i altres recursos**, per compensar les desigualtats escolars per motiu de l'origen social, cultural i econòmic de l'alumnat.
- Inclusió de professionals dels Serveis Socials dins l'àmbit escolar i una urgent **redefinició de les tasques pròpies del professorat**. Cal eliminar la situació actual en què al professorat se li demana que faci feines pròpies d'altres col·lectius professionals.
- Pla ambiciós **d'informatització de l'escola pública**. Aquest pla no s'ha de limitar a la dotació d'infraestructures. Tan important com les infraestructures són algunes iniciatives, com la creació d'espais educatius a Internet, projectes d'innovació didàctica per emprar aquests nous recursos, etc.

Punt d'actuació 3. Polítiques de millora de l'acció instructiva i educativa dels centres públics

DESCRIPCIÓ DELS OBJECTIUS	DADES DE LA SITUACIÓ ACTUAL	PROPOSTES DE MILLORA	OBSTACLES PER A L'IMPLEMENTACIÓ	PROPOSTES OPERATIVES
<ul style="list-style-type: none"> • Polítiques de millora de l'acció educativa dels centres per millorar els nivells d'instrucció i educació. • Avaluació dels resultats d'instrucció dels centres. • Pla de reforç de l'aprenentatge de llengües estrangeres als centres escolars. • Polítiques vers l'acció didàctica del professorat. • Pla de modernització tecnològica dels centres amb inversions en infraestructura informàtica i amb projectes d'innovació docent. 	<ul style="list-style-type: none"> • Nivells d'aprenentatge dels alumnes, a la fi de l'educació obligatòria, situats a la banda baixa dels països de l'OCDE i de la UE. • Tendència, des de l'inici de la dècada dels noranta, d'un model de formació del professorat totalment fracassat que no propicia la innovació docent i la proactivitat. • Coneixement insuficient, a la fi de l'ensenyament, de l'anglès (i d'altres llengües estrangeres), tot i tenir present l'esforç de les famílies en complementar aquest coneixement lingüístic amb classes fora del centre. • Nivell baix en coneixements socials, culturals i històrics dels alumnes dels centres públics respecte als dels centres privats. • Situació entre els països de cua en la infraestructura informàtica i en l'ús acadèmic de les noves tecnologies. • Escàs nivell d'innovació didàctica entre el professorat, el que suposa una insuficient dinàmica de recerca de solucions als nous problemes d'aprenentatge. 	<ul style="list-style-type: none"> • Avaluació institucional de tots els centres amb relació als seus resultats obtinguts, tot considerant les seves característiques sociològiques i els estàndards europeus. • Especial esforç institucional en l'atenció als alumnes amb dificultats més grans (tractament de la diversitat escolar) amb mesures organitzatives i pedagògiques. • Promoció i generació d'innovació didàctica entre el professorat, lligant aquesta activitat a la promoció professional i salarial. • Enfortir les estratègies didàctiques per aprendre a aprendre, donant una base cultural sòlida i útil per viure en la societat actual. • Polítiques de formació del professorat en les necessitats bàsiques i en l'aprenentatge de l'anglès. • Generalització en escoles i instituts de docència d'algunes matèries en idioma estranger des de 4t de primària fins a 4t d'ESO. • Pla de dotació d'infraestructura informàtica i promoció de les experiències innovadores en la utilització de les noves tecnologies a l'activitat acadèmica. • Adequació dels calendaris i hores escolars. 	<ul style="list-style-type: none"> • Insuficiència de recursos financers per als aspectes de qualitat del sistema. • Acceptació, per part d'un nombre important del professorat, de la situació actual en la qual l'activitat innovadora és molt escassa. • Falta d'estímul professionals per a la millora de la professionalitat dels docents. • Manca de personal suficient de reforç per abordar amb mitjans personals els greus problemes de la diversitat tant a primària com a l'ESO. • Inadaptació a les necessitats del sistema de les institucions encarregades de la innovació i la formació del professorat. 	<ul style="list-style-type: none"> • Creació d'equips de reforç especialitzats per al tractament de la diversitat. • Plans municipals o de districte per al tractament dels problemes més greus de fracàs escolar vinculats a problemes externs de l'alumnat amb relació als equips de reforç essencials. • Organització de sistemes flexibles d'agrupament i classes en períodes no lectius. Aquesta acció compensatòria es farà a les zones i centres que per la seva ubicació tenen més dificultats. • Canvis en l'ordenació curricular dels centres: flexibilitzar i desregularitzar les descripcions curriculars, donant més autonomia al professorat i als centres, posant més èmfasi en els resultats obtinguts pels processos d'avaluació dels centres. • Plans de formació en llengües (anglès) del professorat de diverses matèries mitjançant períodes molt intensius i estades d'un any en centres de l'estranger. (Es podria arribar a signar convenis amb administracions educatives de països saxons). Aquests plans seran per al professorat de primària i secundària. • Programa de promoció d'experiències d'innovació didàctica (laforint) les que afectin el professorat d'un mateix centre) amb avaluació externa dels resultats i aplicació de mesures d'incentius i promoció al professorat participant. • Plans coordinats per les universitats, o per organismes que es creïn per a la formació i la innovació docent, que potencin, publicitin i premnin els projectes de millora i resolució de problemes d'aprenentatge, motivació o organització escolar. • Dotació d'un PC de sobretaula lo crèdit per facilitar la seva adquisició) per a cada alumne, i establiment d'una connexió de banda ampla per cada centre escolar públic que es dotarà d'un sistema de connexió intern sense fils. • Pla de creació d'espais educatius per al seu ús a internet, coordinats amb programes d'innovació i formació del professorat per avançar en l'ús de les noves tecnologies. • Reconsiderar el calendari escolar actual, propi de quan els centres educatius solament calia que fessin activitats acadèmiques, i entendre que hi ha d'haver un calendari acadèmic i un altre de funcionament del conjunt de serveis que els centres donen als seus usuaris. • Propostes de flexibilitat horària i vacances escolars.

3.4. Polítiques i mesures d'impuls professional del professorat

Ningú sembla ja discutir l'existència d'un malestar entre els docents, especialment els de secundària, que es tradueix en una actitud passiva, i en ocasions hostil, vers la renovació i els canvis que es marquen en les reformes educatives passades. Aquest malestar és un element negatiu per al bon funcionament del sistema educatiu.

Actualment, l'explicació més comuna entre el professorat per determinar-ne l'origen és culpar l'Administració: se l'acusa d'una mala política de personal, d'un menyspreu pels col·lectius docents, de proveir de pocs mitjans la xarxa pública, d'una mala política d'admissió de l'alumnat, etc. Així mateix, se la fa responsable d'haver creat un model curricular que té poc o res a veure amb l'acció didàctica, globalment positiva, d'aquests col·lectius docents. I, probablement, tot això és cert en bona part.

Tanmateix, l'explicació que culpa l'Administració de tots els mals és massa simple. Els canvis d'ordenació han estat un catalitzador que ha posat de manifest la crisi existent en el professorat, crisi que existeix en la major part dels sistemes educatius occidentals. I això –sense negar que hi ha hagut un tractament poc encertat del problema, que ha empitjorat la situació– ha accentuat les contradiccions. El dogmatisme i l'acció dels governs ha debilitat l'escassa organització professional (col·legis professionals, associacions, etc.) i ha ofegat el feble discurs corporatiu preexistent.

Podem afirmar el que cada cop sembla més evident: **s'està produint una pèrdua d'autoestima professional en bona part del col·lectiu docent**, que és sensible i interioritza (sens dubte amplificant-la) una indiferència social sobre la seva tasca.

Una de les més greus interferències en l'àmbit de la professionalització dels educadors es produeix al camp de l'assignació de les tasques que els encomanen. Si no hi ha un acord bàsic, clar, sobre les funcions pròpies dels docents, tota la seva vida professional està plena d'ambigüitats, d'imprecisions i de frustra-

cions, impossibles de superar. Els docents corren el perill de convertir-se en professionals sense professió.

La canviant atribució de competències, especialment aguda en moments de modificació del sistema productiu, la variació de les organitzacions que assumeixen responsabilitats d'educació moral i cívica i l'alteració de la dinàmica cultural, per la intervenció massiva dels mitjans de comunicació, converteix l'univers educatiu en un mar sotmès a fluxos i refluxos impossibles de controlar. El professor assisteix perplex als successius onatges de demandes socials.

En aquest context, que sembla que ha tocat fons en els darrers anys, **es fa prioritari, per a qualsevol pla de millora de l'escola, comptar amb el compromís de participació del professorat en l'elaboració de les propostes de millora i en el procés d'aplicació d'aquestes.** Aquesta línia d'actuació ha de passar per dos objectius claus:

- Estimular l'acció professional del professorat, reconstruint la seva identitat i potenciant la seva iniciativa i dedicació.
- Posar les bases per a la creació d'una autèntica carrera professional a través de mesures laborals i d'altre tipus.

El conjunt de propostes que es fan en el quadre següent van en aquesta direcció, intentant construir uns claustres eficaços, dirigits pels millors professionals i amb actuacions avaluades i convenientment valorades per l'autoritat educativa.

Punt d'actuació 4. Polítiques i mesures d'impuls professional del professorat

DESCRIPCIÓ DELS OBJECTIUS	DADES DE LA SITUACIÓ ACTUAL	PROPÒSITES DE MILLORA	OBSTACLES PER A LA IMPLEMENTACIÓ	PROPÒSITES OPERATIVES
<ul style="list-style-type: none"> • Estimular l'acció professional del professorat. • Posar les bases per a la creació d'una autèntica carrera professional. • Procés de configuració de claustres dels centres educatius coherents i eficaços, per a la consecució dels objectius dels centres. 	<ul style="list-style-type: none"> • Malestar docent en amplis sectors del professorat, especialment, de l'ensenyament secundari. • Sistema burocratitzat i poc àgil de gestió del personal docent; excessivament centralitzat. • Absència d'estímul laborals i professionals que propiciïn l'esforç i l'acció professional dels docents. • Inexistència d'una autèntica carrera professional. • Sistema de mobilitat i adscripció a centres que no afavoreix la creació de claustres estables i coherents. 	<ul style="list-style-type: none"> • Revisió dels sistemes de selecció del professorat als centres docents. • Sistema d'incentius laborals i relacionats amb la promoció professional per als docents que més destaquen en dedicació, innovació i resultats educatius amb els seus alumnes. • Revisió dels criteris per a l'adscripció als centres i de mobilitat entre llocs de treball. • Mesures de control del compliment i de l'efectivitat de la feina dels professionals. • Establir una relació entre els resultats que el professorat obté amb el seu treball i la seva promoció professional. • Estratègies organitzatives i de funcionament del professorat, per recuperar el seu impuls professional. • Elaboració d'un inventari de tasques, no estrictament lectives, que millorin la qualitat educativa del centre. 	<ul style="list-style-type: none"> • Règim general (normativa de l'Estat) funcionalment rigid i igualitarista que no propicia la proactivitat del professorat. • Sistema d'adscripció i mobilitat basat, quasi exclusivament, en l'antiguitat que no afavoreix la creació d'equips coherents. • Cultura funcional, d'una part del professorat, resistent als canvis i que és poc exigent en el compliment de les responsabilitats pròpies. 	<ul style="list-style-type: none"> • Sistema d'adscripció del professorat als centres per un procediment que consideri les propostes dels centres i que es resolgui en el marc dels districtes escolars. • Política d'adscripció del professorat per completar i millorar un determinat projecte educatiu de centre. • Política d'incentius econòmics i professionals per als docents en funció dels resultats obtinguts per la seva tasca. Aquests incentius es calcularan en funció de les avaluacions externes del centre, en la quantificació de l'esforç i responsabilitats assumides per cada professor i en els informes dels equips directius. • Establiment d'un sistema de valoració dels mèrits específics de cada professor i que tingui en compte, a més dels mèrits habituals, les consecucions i realitzacions de la seva feina amb efectes salarials i de promoció professional. • Pla de rejuveniment de plantilles amb jubilacions pactades i establiment de feines educatives diferents a les lectives per professorat amb dificultats derivades de minusvalideses, edat i altres circumstàncies. • Ampliar els registres de la feina de serveis amb mèrits i realitzacions educatives.

3.5. Configurar una educació organitzada en xarxa

Des de fa anys, moltes ciutats catalanes i, en especial, de l'àrea metropolitana treballen amb la idea del que se sol denominar "ciutats educadores". Es tracta de **posar en pràctica una concepció de l'educació en la qual el sistema escolar s'insereix en el seu context socioeconòmic i cultural**. La manera de posar en pràctica aquesta idea és formar una xarxa d'institucions i entitats que s'impliquin en l'educació dels nens i joves col·laborant amb els centres escolars, generalment, a través de programes impulsats per organismes o plataformes municipals.

La construcció d'una educació en xarxa suposa la participació de moltes entitats que poden aportar accions i valors per a la tasca educadora. La mena d'entitats i la tipologia de les col·laboracions abasta molts aspectes que són de naturalesa diferent. L'objectiu fonamental és implicar tots els organismes socioeconòmics i públics en una xarxa social i institucional que coordini tots els esforços en les tasques i col·laboracions necessàries per conformar "ciutats educadores", en el sentit més ampli de la paraula i amb una total operativitat.

Hi ha molts aspectes que aconsellen treballar d'aquesta manera i que, no tan sols justifiquen la conveniència de procurar una educació en xarxa, sinó que la fan absolutament imprescindible. En triarem alguns exemples: el primer és la necessitat de resoldre molts dels problemes actuals del nostre sistema educatiu (l'objectió escolar, la violència dins i fora dels centres, la marginació cultural o social de determinats alumnes, etc.). La manera correcta d'abordar aquests temes, o altres de naturalesa similar, suposa un pla adreçat a aquests escolars, dissenyat pels corresponents centres docents, però treballat en forta coordinació amb entitats diverses segons els casos: serveis d'assistència social, guàrdia urbana, entitats de lleure, associacions juvenils, clubs esportius, etc. Tots poden participar en un programa ben estructurat i ben coordinat per solucionar allò que l'escola, per ella mateixa, té dificultats en resoldre.

Una educació assumida, però, pel conjunt de la societat té moltes més possibilitats. Un exemple clar és la necessària coordinació entre l'esport escolar, l'esport

federatiu i l'educació física que s'imparteix al currículum escolar. La imprescindible coordinació d'objectius, d'accions i d'organització entre els tres àmbits d'una activitat tan seguida pels nens i joves, faria possible aconseguir els objectius relatius a l'educació física, als aspectes de socialització a través de l'esport i a la creació d'una cultura esportiva d'àmbit comunitari. A més, aquesta implicació de tots els actors relacionats amb l'activitat esportiva permetria una optimització dels recursos i de les instal·lacions. Ja hi ha ciutats a l'àrea metropolitana que estan donant els primers passos en aquest sentit. Un cas concret és el programa d'esport en edat escolar "Compta fins a tres i..." que es fa a l'IMEB de l'Ajuntament de Barcelona.

Un altre aspecte que mereix ser comentat és l'organització d'activitats escolars i extraescolars en què s'impliquin totes les entitats que poden oferir un servei educatiu a les escoles o una activitat formativa lligada al lleure. Un bon exemple del que es podria considerar un important primer pas és el Programa d'Activitats Escolars impulsat pel Consell de Coordinació Pedagògica de Barcelona. En el cas barceloní ja són més de noranta les entitats que col·laboren amb l'IMEB en l'oferta d'activitats per a les escoles. Però el lligam existent entre l'oferta i els usuaris –els centres– s'hauria d'enfortir molt més. **La relació amb les entitats ciutadanes se situa ara en un nivell de "contacte". El pas següent hauria de ser el de "contracte".**

Dit d'una altra manera: la constitució de xarxes socials entre centres escolars i entitats amb projectes comuns. Això suposa determinar responsabilitats i –molt més important– acordar que el motiu de la relació no sigui només l'organització d'activitats, sinó també tots els aspectes que fan referència al que es vol aconseguir pedagògicament amb aquestes, és a dir, determinar i compartir per part de les entitats els objectius educatius de les escoles.

A l'estudi que va realitzar el grup DIGHES de la UB, basat en una anàlisi relacional entre les entitats que s'integren en la xarxa d'agents educadors als municipis de l'àrea metropolitana, es demostra que l'escola és el nucli dur d'aquesta xarxa. Però també posa de manifest que la majoria de la resta d'actors (entitats de tota mena) ocupen encara posicions massa marginals. **La construcció d'una**

---

autèntica educació en xarxa no suposa a priori l'aparició de nous actors, sinó l'enfortiment de les relacions entre tots els agents, entre els quals les escoles són l'eix vertebrador. Aquest enfortiment s'haurà de realitzar en tres àmbits: en el marc municipal, en el del districte escolar i, quan calgui, en l'àmbit de l'àrea metropolitana.

El marc de l'Àrea és totalment imprescindible en alguns temes. Citem, entre els més importants: en el camp de la relació de les empreses i institucions amb els ensenyaments postobligatoris i, molt especialment, amb la formació professional; en la planificació de determinades ofertes formatives; en els programes d'activitats escolars que impliquin entitats d'abast supramunicipal, tant per la seva naturalesa com per la singularitat de la seva oferta (MNAC, Zoològic, Mercabarna, etc.).

En el quadre resum corresponent s'inclouen diferents propostes de millora i mesures concretes però una d'imprescindible és la creació d'un organisme coordinador de ciutat o de districte escolar (**Consell de Coordinació Educativa**) que determini els programes d'educació en xarxa. Un organisme suficientment obert i flexible com per permetre una col·laboració còmoda entre entitats molt diverses i disposades a un compromís de major o menor intensitat.

També sembla convenient una instància d'àmbit metropolità per a la coordinació entre els consells de coordinació educativa dels diferents territoris. Tindrà la responsabilitat d'elaborar programes d'educació en xarxa en els districtes escolars en els quals participin institucions que poden aportar valor educatiu, tant en l'educació formal com en la no formal i la informal. En el cas de la formació professional, la relació de les entitats –en aquest cas empresarials– i els centres docents es farà de forma específica, tal com s'explicita en el punt següent.

Punt d'actuació 5. Educació en xarxa

DESCRIPCIÓ DELS OBJECTIUS	DADES DE LA SITUACIÓ ACTUAL	PROPOSTES DE MILLORA	OBSTACLES PER A LA IMPLEMENTACIÓ	PROPOSTES OPERATIVES
<ul style="list-style-type: none"> • Implicar tots els organismes socials i públics en una xarxa que suposi un compromís de participació en la responsabilitat comunitària de l'educació. • Constituir una xarxa social i institucional que coordini tots els esforços en les tasques i col·laboracions necessàries per conformar "ciutats educadores" en el sentit més ampli de la paraula i amb una total operativitat. 	<ul style="list-style-type: none"> • Es realitzen moltes i diferents actuacions de coordinació educativa a les diverses poblacions de la Regió Metropolitana. • Situació desigual en els municipis, encara que la gran majoria tenen una voluntat d'implicació en la responsabilitat educativa. • Escassa coordinació entre els municipis, tot i que hi ha programes comuns impulsats per la Diputació. • Falta de regulació de les activitats i de les entitats que s'impliquen en la tasca educativa vers una concepció de ciutats educadores. 	<ul style="list-style-type: none"> • Creació d'un consell de coordinació educativa de ciutat o de districte escolar que determini els programes d'educació en xarxa. • Dissenyar estratègies de coordinació entre els consells de coordinació educativa dels diferents territoris. • Ordenació de les relacions i de l'actuació de les entitats i de les institucions que participin en la tasca educativa. • Elaboració de programes d'educació en xarxa en els districtes escolars en els quals participin institucions que poden aportar valor educatiu, vati en l'educació formal, no formal i informal. • Programar activitats que permetin una bona relació entre la vida i els horaris familiars i la dedicació escolar. • Passar del contacte informal al contracte formal entre els responsables de l'educació (districtes escolars), les entitats que ofereixen serveis pedagògics, esportius, de lleure, culturals, folklòrics, etc. • Enfortir els programes de formació i innovació pedagògica de zona per al professorat i altres agents, amb una més gran implicació d'empreses, institucions culturals, etc. 	<ul style="list-style-type: none"> • Diferent grau d'implicació i sensibilitat de les institucions municipals en la tasca de construir un model d'educació en xarxa. • Falta d'experiència de l'actual Administració educativa en compartir responsabilitats i en coordinació educativa. • Resistència de molts centres a integrar la seva tasca en una xarxa complexa que incorpori tot tipus d'entitats i institucions. • Complexitat per articular una xarxa efectiva liderada pels responsables dels centres i de la nova Administració educativa. • Heterogenia qualificació dels agents de moltes entitats de lleure, culturals, etc., que fa difícil una col·laboració amb els centres educatius i l'assumpció d'un projecte educatiu. 	<ul style="list-style-type: none"> • Constituir un consell de coordinació educativa, depenent del Districte Escolar, amb representants de l'Administració, dels centres docents, dels Serveis Socials, d'organismes culturals i d'entitats esportives i de lleure, etc. Aquest Consell estarà organitzat en comissions especialitzades en: serveis pedagògics, tractament dels alumnes amb dificultats, integració de l'alumnat immigrant, organització de serveis escolars complementaris, organització del lleure, etc. • Elaboració d'un mapa d'equipaments i recursos educatius públics i privats restabliment d'economies d'escala per optimitzar al màxim els recursos. • Elaboració d'un pla participatiu d'acció operatiu (amb objectius, accions, temporització, etc.) de treball en xarxa. Prioritàriament es farà un pla específic d'esport escolar per districte. • Redactar un marc normatiu, flexible i ampli, que permeti formalitzar la participació en la tasca educativa de les diferents institucions i entitats. • Dissenyar un pla de formació, d'abast metropolità, per als monitors, educadors, agents socials i altres persones que participen en programes d'educació en xarxa.

3.6. Polítiques i mesures que cal adoptar perquè la formació professional esdevingui un factor clau per a la formació i el desenvolupament econòmic

L'àmbit metropolità que conformen Barcelona i els municipis que l'envolten és una realitat urbanística, demogràfica i econòmica de gran envergadura.

Una realitat amb problemes i necessitats importants que només tenen solucions de conjunt, especialment en el camp de la formació professional que demana avui, sens demora, aquesta dinàmica de conjunt, amb la finalitat d'abordar els dèficits i desequilibris existents per a la formació professional i desenvolupar les grans possibilitats de tot ordre que la centralitat metropolitana comporta.

És a dir, avui com mai, **urgeix l'articulació d'un espai metropolità per a la formació professional**, basat en un sistema de concertacions entre els municipis que el conformen, entre aquests i les altres administracions implicades, entre aquests i els agents econòmics i socials que hi actuen. Un sistema que permeti una dinàmica de conjunt entre la formació professional inicial del sistema reglat, la formació ocupacional i la formació contínua dels treballadors en actiu, una dinàmica que sigui ordenadora, creadora de sinergies i generadora d'estratègies d'interès comú.

Les polítiques i mesures que cal adoptar per a la formació professional les considerem des de quatre perspectives diferents:

- En primer lloc, es tracta de veure com **planificar l'oferta metropolitana** de formació professional de manera que possibiliti la participació de tots els agents implicats, atenent l'equilibri territorial i les necessitats del sistema productiu d'acord amb l'especialització econòmica de l'entorn.
- A continuació, cal especificar de quina manera es pot contribuir a aconseguir que s'apliqui un **sistema nacional de qualificacions** a l'àrea metropolitana que permeti integrar els tres subsistemes de formació i la seva relació amb l'experiència laboral.

- També és imprescindible aconseguir que la formació professional actui dins del centre com a **motor de desenvolupament** de la dinàmica socioeconòmica de l'àrea metropolitana.
- I, finalment, no podem obviar la necessitat que l'estructura dels centres que imparteixen formació professional a l'àrea metropolitana faciliti els elements imprescindibles per a la qualitat i eficiència de la seva tasca, com són: l'orientació, la recerca, la producció i la transferència de tecnologia.

3.6.1. La planificació de l'oferta metropolitana de formació professional com element d'equilibri territorial i de sintonia amb el sistema productiu

Cal que l'àrea metropolitana de Barcelona disposi d'una oferta de formació professional de qualitat, vinculada al món de l'empresa i que doni resposta a les necessitats reals de l'entorn econòmic i social del territori.

Com que el posicionament de l'àrea metropolitana respecte al desenvolupament de l'economia i el mercat laboral està sotmès a canvis que es produeixen en el territori i que tenen una repercussió en la formació professional, hem de prestar molta atenció a la coherència entre els continguts de l'oferta formativa, la realitat territorial i les noves condicions del món productiu.

Tal com s'explicita en el Pla General de Formació Professional a Catalunya, quan es refereix a la planificació de l'oferta de formació professional:

- Cal un nivell d'adequació més ajustat entre l'oferta i la demanda de qualificacions professionals en el mercat laboral; per tant, cal preveure la millora dels instruments per a la identificació de competències professionals i llur evolució en el si de les empreses i dels organismes públics i privats.
- Cal una millora en l'adequació entre oferta i demanda en l'àmbit de formació.
- Cal potenciar el reequilibri territorial.

- Cal possibilitar la informació actualitzada sobre l'evolució del mercat laboral i els canvis tecnològics i organitzatius en les ocupacions i professions de cada sector econòmic.
- Cal coordinar la planificació de l'oferta formativa per tal d'aprofitar d'una manera eficaç els recursos existents i facilitar la informació i orientació dels usuaris potencials.
- S'ha d'analitzar periòdicament l'oferta dels cicles formatius mitjançant la posada al dia del catàleg de títols, la revisió dels currículums i la planificació territorial d'aquesta oferta.
- S'ha d'impulsar la participació dels agents econòmics i socials en la definició dels títols i les competències associades.
- S'ha d'adequar la formació professional a l'evolució de les qualificacions mitjançant estudis de prospectiva sobre les necessitats del mercat laboral i del sistema productiu.
- S'han d'adequar els continguts i el disseny de la formació professional als canvis tecnològics i organitzatius, i possibilitar l'actualització permanent del catàleg de títols i certificats professionals.

Però, amb què ens trobem avui? Ens trobem amb una deficient distribució de la formació professional respecte a les especialitzacions econòmiques de l'entorn metropolità, amb el fet que no disposem de plataformes de treball entre el territori, formació i món empresarial, que les famílies professionals dels centres no estan distribuïdes d'acord amb les necessitats del territori, i no oblidem que la xarxa de transports públics de què disposem no sempre respondrà a les necessitats que es puguin derivar d'una distribució territorial coherent amb l'oferta, la qual cosa pot dificultar la mobilitat dels estudiants vers els centres d'influència de formació professional.

És per això que considerem imprescindible l'existència d'un organisme d'àmbit metropolità, com espai de reflexió comú per construir una estratègia compartida respecte a la formació professional a l'àrea metropolitana, que consideri l'à-

---

rea metropolitana com a base territorial de la planificació en coordinació amb els districtes escolars; que permeti connectar amb les necessitats reals del territori, amb les polítiques actives d'ocupació i amb les demandes de desenvolupament econòmic, i que serveixi, per tant, per fer les propostes adients de planificació.

Per últim, el conjunt de propostes que es fan en el quadre següent poden contribuir a possibilitar una planificació de la formació professional que sigui coherent i que tingui en compte l'equilibri territorial i les necessitats de l'entorn econòmic de l'àrea metropolitana.

Punt d'actuació 6.1. La formació professional com a factor clau per a la formació i el desenvolupament econòmic

DESCRIPCIÓ DELS OBJECTIUS	DADES DE LA SITUACIÓ ACTUAL	PROPOSTES DE MILLORA	OBSTACLES PER A LA IMPLEMENTACIÓ	PROPOSTES OPERATIVES
<ul style="list-style-type: none"> Planificar l'oferta metropolitana de formació professional amb la participació de tots els agents implicats i atenent l'equilibri territorial, les necessitats del sistema productiu d'acord amb l'especialització econòmica de l'entorn i la diferenciació de gèneres. 	<ul style="list-style-type: none"> Desequilibri territorial en l'ajust entre l'oferta i la demanda. Deficient distribució de la formació professional i la seva relació amb l'especialització econòmica de l'entorn. Desequilibri en la relació del gènere amb les especialitats. 	<ul style="list-style-type: none"> Crear un consorci metropolitana de formació professional que consideri l'àrea metropolitana com a base territorial de la planificació en coordinació amb els districtes escolars. Connectar amb les necessitats reals del territori. Connectar amb les polítiques actives d'ocupació. Connectar amb les demandes de desenvolupament econòmic. 	<ul style="list-style-type: none"> Manca de plataformes de treball entre territori, formació i empresa. Xarxa de transports públics inadequada a la mobilitat dels estudiants vers els centres d'influència de formació professional. Distribució de famílies professionals en els centres de formació professional no adequada a les necessitats del territori. 	<ul style="list-style-type: none"> Planificar l'oferta metropolitana de formació professional des d'un consorci metropolitana de formació professional amb la participació de tots els agents implicats i atenent l'equilibri territorial i les necessitats del sistema productiu d'acord amb l'especialització econòmica de l'entorn i amb la no diferenciació de gèneres. Establir una subdivisió de l'àrea metropolitana en xarxes territorials de formació professional coherents amb mobilitat, empreses i serveis associats. Crear un marc on s'ubiquin les ofertes de formació amb la possibilitat de distribuir les persones segons les seves necessitats i estar en contacte amb les empreses per identificar les seves demandes.

3.6.2. La integració dels tres subsistemes de formació i la seva relació amb l'experiència laboral

Actualment, la formació professional es desenvolupa a través de tres subsistemes:

- inicial: (impartida per les administracions educatives)
- ocupacional: (adreçada a les persones en atur); i
- contínua: (organitzada pels agents socials per actualitzar la formació dels treballadors en actiu).

Tot i que aquests tres sistemes de formació tenen l'objectiu comú de formar per afavorir l'ocupació, resulta que entre ells no tenen cap relació.

Som conscients que la Llei de Qualificacions i Formació Professional preveu la integració dels tres subsistemes, però la realitat és que això serà molt difícil mentre, com està succeint ara, els ensenyaments professionals reglats, els ocupacionals i la formació contínua depenguin de conselleries diferents (Ensenyament i Treball) amb plans de treball desconnectats i amb pressupostos diferenciats.

Com a conseqüència d'aquesta situació, entenem que és prioritària la integració dels tres subsistemes des de les instàncies més altes possibles i de tal manera que la formació superada en qualsevol dels tres subsistemes pugui ser reconeguda pels altres i possibilitar la utilització de la formació professional inicial com a instrument de requalificació professional de la població adulta i treballadora.

Aquesta integració permetrà organitzar la formació de manera flexible i conforme als interessos i circumstàncies de les persones, i d'aquesta manera afavorirà l'aprenentatge al llarg de la vida.

Per tot això, entenem que és imprescindible:

- Informar i orientar als usuaris potencials de la formació professional per tal d'ajudar-los a desenvolupar el seu itinerari professional i a garantir el seu aprenentatge permanent.

- Establir una coordinació en el territori de les vies d'aprenentatges formals i no formals, amb la creació d'una estructura de formació professional que complementi les titulacions actuals amb les dels certificats de professionalitat.
- Que els títols de formació professional i els certificats de professionalitat tinguin caràcter oficial, acreditin les corresponents qualificacions professionals i tinguin efectes acadèmics.
- Que l'avaluació i acreditació de les competències professionals adquirides a través de l'experiència laboral o de vies no formals de formació tinguin un referent reconegut.
- Establir un sistema d'acreditació acumulable, quan les competències professionals que es tenen no siguin suficients per obtenir el títol o certificat corresponent.

Tot i aconseguir això que hem exposat, hem de ser conscients, també, que els centres de formació que existeixen actualment tenen dos dèficits que condicionen extremadament la possible convivència dels tres subsistemes, i que són la manca de flexibilitat en l'organització i en l'estructura per incorporar d'una manera eficaç i operativa els tres subsistemes de formació i la poca existència de relació continuada i estable entre l'escola i el teixit empresarial ubicat al territori.

Això ens porta a la necessitat d'adequar els centres de formació professional ubicats a l'àrea metropolitana per alternar la formació professional amb l'ocupacional i per possibilitar la formació de treballadors mitjançant la flexibilització horària i l'adaptació curricular dels cicles formatius i que, per tant, el centre esdevingui gestor de formació contínua i punt de referència del teixit empresarial per a la formació dels seus treballadors.

En el quadre que a continuació exposem destaquem un seguit de propostes de millora i a la vegada operatives que poden marcar el camí perquè l'àrea metropolitana sigui un territori que promou una estructura de centres per a la forma-

---

ció professional, que permeti una infraestructura de formació, d'orientació, de recerca, de producció i de transferència de tecnologia, que possibiliti la convivència de la formació professional reglada amb l'ocupacional i amb la requalificació dels treballadors.

Punt d'actuació 6.2. La formació professional com a factor clau per a la formació i el desenvolupament econòmic

DESCRIPCIÓ DELS OBJECTIUS	DADES DE LA SITUACIÓ ACTUAL	PROPÒSTES DE MILLORA	OBSTACLES PER A LA IMPLEMENTACIÓ	PROPÒSTES OPERATIVES
<ul style="list-style-type: none"> • Aplicar un sistema nacional de qualificacions a l'àrea metropolitana que permeti integrar els tres subsistemes de formació i la seva relació amb l'experiència laboral. 	<ul style="list-style-type: none"> • Diferent dependència dels ensenyaments professionals reglats, dels ocupacionals i de la formació continuada (Ensenyament i Treball). • Inexistència d'un àmbit territorial consistent on es detectin les necessitats de formació de les persones i les demandes de les empreses. • Manca d'una estructura de formació professional que complementi les titulacions amb els certificats i que contempli, a la vegada, l'experiència adquirida a través del treball. • Falta de promoció de la reinserció educativa de la població adulta des del sistema de formació professional reglat. 	<ul style="list-style-type: none"> • Aconseguir que la formació professional tingui caràcter de formació permanent. • Interaccionar la formació professionalitzadora amb el Sistema Nacional de Qualificacions corresponent per poder actualitzar, convalidar i acreditar. • Dissenyar itineraris de formació per als usuaris de formació professional. • Reconèixer les diferents formes de realització de la formació professionalitzadora. • Adaptació dels currículums i de l'oferta de la formació professional per a treballadors i treballadores de tal manera que facilitin el reconeixement de les seves competències i capacitats. • Promoure l'avaluació per a l'accés a la titulació de formació professional des del mercat de treball. 	<ul style="list-style-type: none"> • Manca de flexibilitat en l'organització i estructura dels centres per incorporar d'una manera eficaç i operativa els tres subsistemes de formació. • Poca capacitat d'adaptació del Sistema Nacional de Qualificacions. • Dificultats en establir el sistema de convalidacions entre l'experiència laboral i el sistema educatiu. • Poca relació estable entre l'escola i l'empresa. 	<ul style="list-style-type: none"> • Establir un pla d'actuació en els centres de formació professional de l'àrea metropolitana que faci efectiva l'organització d'activitats formatives que impulsin la coexistència i coordinació dels tres subsistemes de formació. • Impulsar un procés de requalificació de treballadors a les empreses de l'àrea metropolitana a través de la formació professional reglada. • Adequar els centres de formació professional de l'àrea metropolitana per possibilitar la formació de treballadors mitjançant la flexibilització horària i l'adaptació curricular dels cicles formatius. • Aconseguir que el centre de formació sigui gestor de formació continua.

3.6.3. La formació professional com a motor de desenvolupament de la dinàmica socioeconòmica de l'àrea metropolitana

Per poder aconseguir que la formació professional sigui un factor clau per al desenvolupament socioeconòmic del territori cal, prèviament, que en el procés formatiu del jovent s'assoleixin els coneixements necessaris per a una formació professional i intel·lectual que condueixi a una integració laboral acurada i satisfactòria.

Aquesta tasca formativa, però, requereix la participació i la implicació de l'empresa en la formació del jovent.

Les empreses coneixen perfectament el seu entorn professional i les necessitats derivades de la seva activitat.

En un mercat laboral tan competitiu com l'actual, en què conceptes com la globalització i la mundialització contribueixen decisivament a endurir l'accés al món del treball, el paper de l'empresa en el procés formatiu és imprescindible i, al mateix temps, molt enriquidor, tant per a l'alumnat com per a l'empresa, ja que formació i empresa han d'arribar a una aliança estructural per assolir un repte molt important: aconseguir comptar amb un jovent amb un nivell formatiu adequat per tal de contribuir en el desenvolupament econòmic i social de l'àrea metropolitana.

Per aconseguir-ho, hi ha una primera fase que és la d'informar als usuaris potencials, les empreses i els agents socials de les ofertes existents, de les qualificacions que poden assolir i de les demandes del mercat laboral. Això ens porta a considerar molt necessari la realització d'una campanya a l'àrea metropolitana de valoració de la formació professional del territori, dels itineraris formatius i de les sortides professionals.

D'altra banda, si volem que la formació professional sigui un exponent per a la creació de treball de qualitat, que sigui capaç d'adequar-se a les noves situacions i que estigui en contínua interacció amb el sistema productiu, és impres-

---

cindible incorporar l'empresa als centres de formació amb capacitat de participar en els temes d'oferta formativa i de qualitat de la formació.

Aquesta incorporació representaria:

- Un recolzament tècnic dels cicles formatius per part de l'empresa.
- La millora en la gestió dels recursos del centre, tant humans com d'equipaments i infraestructures, tot incorporant recursos del món empresarial.
- L'adequació dels continguts dels cicles formatius a les necessitats del món productiu i de serveis.
- La potenciació de la inserció laboral de l'alumnat a través de la relació amb les empreses del sector que s'integren al centre de formació.
- La formació per al reciclatge i la promoció de treballadors i treballadores del sector en cursos impartits al centre educatiu, i estructurar amb les empreses la demanda de formació contínua.
- La incorporació del professorat del centre als plus de formació de què gaudeixen els i les professionals del sector en les diferents empreses.
- Incorporació de les empreses al centre com a demandants i receptores de formació i de transferència tecnològica.

Un altre aspecte interessant a tenir en compte és la possibilitat d'impulsar la relació dels centres de formació professional de l'àrea metropolitana amb centres homòlegs europeus a través de la mobilitat de l'alumnat i del professorat i d'intercanvi d'experiències.

Això implica participar com a àrea metropolitana en una xarxa de ciutats i àrees metropolitanes europees que apostin decididament per la formació professional amb la finalitat de:

- Fomentar la col·laboració entre centres de formació i empreses en els entorns professionals afins a les estratègies de cada ciutat o àrea metropolitana.
- Desenvolupar en altres països i en altres llengües les capacitats i experiències que s'aconsegueixen en la formació en alternança a les empreses.
- Fomentar l'aprenentatge de llengües i l'adquisició de competències lingüístiques especialitzades en entorns professionals.
- Afavorir la inserció laboral del jovent en l'àmbit europeu a través de la mobilitat dels treballadors i treballadores i de la transnacionalitat de projectes entre ciutats i àrees metropolitanes.
- Possibilitar la mobilitat del professorat per potenciar la seva formació i requalificació professional.

Per últim, cal ressaltar la importància, per assolir aquests objectius, de disposar d'un compromís de tots els agents que intervenen en la formació professional, per articular les seves actuacions de formació professional en l'àmbit metropolità i per projectar la formació professional en benefici de tothom des d'un consorci metropolità per a la formació professional integrat formalment en el Consell Català de la Formació Professional.

Aquest espai de participació seria un instrument idoni per a l'àrea metropolitana per tal de fomentar la relació entre la formació professional i l'entorn productiu, amb l'objectiu de:

- Potenciar una formació adequada i compatible amb les necessitats canviants del sistema productiu.
  - Facilitar la transició al món del treball.
  - Afavorir la integració laboral.
-

Punt d'actuació 6.3. La formació professional com a factor clau per a la formació i el desenvolupament econòmic

DESCRIPCIÓ DELS OBJECTIUS	DADES DE LA SITUACIÓ ACTUAL	PROPOSTES DE MILLORA	OBSTACLES PER A LA IMPLEMENTACIÓ	PROPOSTES OPERATIVES
<ul style="list-style-type: none"> • Aconseguir que la formació professional actuï dins del centre com a motor de desenvolupament de la dinàmica socioeconòmica de l'Àrea Metropolitana. 	<ul style="list-style-type: none"> • Desconeixement generalitzat de la formació professional al territori. • Poca participació de les empreses en els centres que imparteixen formació professional. • Falta d'informació a les empreses i als agents socials de les ofertes existents de la formació professional i de les qualificacions que es poden assolir. 	<ul style="list-style-type: none"> • Impulsar una formació professional a l'àrea metropolitana que ajudi a la creació de treball de qualitat. • Adaptar la formació professional de l'àrea metropolitana de manera ràpida i adequada a les noves situacions. • Aconseguir que la formació professional a l'àrea metropolitana estigui en contínua interacció amb el sistema productiu. • Prioritzar la proximitat com a element de base per desenvolupar els itineraris de formació i atendre les necessitats de desenvolupament empresarial. • Considerar l'empresa com a demanant i receptora de formació i com a origen i destí de la transferència de tecnologia. • Estructurar amb les empreses d'àmbit territorial la demanda de formació contínua i les bases per a la certificació de l'experiència laboral. 	<ul style="list-style-type: none"> • Una formació professional tancada a les influències que pugui rebre de l'entorn econòmic del territori. • Una formació professional aïllada de la dinàmica socioeconòmica de l'àrea metropolitana. • Poca flexibilitat en l'estructura dels centres. 	<ul style="list-style-type: none"> • Incorporar l'empresa als centres de formació amb capacitat de participar en els temes d'oferta formativa i de qualitat de la formació. • Impulsar la relació dels centres de formació professional de l'àrea metropolitana amb centres homòlegs europeus a través de la mobilitat d'alumnes i de professorat i de l'intercanvi d'experiències. • Compromís de tots els agents que intervinguen a la formació professional: administracions locals, Patronal, cambres de comerç, sindicats, centres de formació, associacions empresarials, empreses i associacions d'estudiants, per articular les seves actuacions de formació professional en l'àmbit metropolità i per projectar la formació professional en benefici de tothom des d'un consorci metropolità per a la formació professional integrat formalment al Consell Català de Formació Professional. • Realitzar una campanya a l'àrea metropolitana de valoració de la formació professional del territori, dels itineraris formatius i de les sortides professionals. • Incorporar, en els centres experimentals, departaments d'innovació, qualitat i millora continuada amb participació de les empreses. • Integrar serveis d'orientació professional als centres experimentals.

3.6.4. Centres de formació amb infraestructura de formació, d'orientació, de recerca, de producció i de transferència de tecnologia

En el quadre 6.4., que s'exposa a continuació, es detallen totes i cadascuna de les propostes de millora i operatives per afrontar les mancances que tenim a l'àrea metropolitana respecte a l'estructura dels centres, però abans caldria parlar d'atenció a tres aspectes fonamentals, com són:

- El model de centre.
- La importància rellevant de la formació en centres de treball.
- El perfil i la formació del professorat a la formació professional.

Respecte al model de centre, i tal com s'especifica en el Pla General de Formació Professional a Catalunya, partim de la base que un centre de formació professional és imprescindible que estigui en condicions de garantir:

- Competència per aconseguir dels joves en formació professional la capacitat de seleccionar, gestionar i tractar críticament la informació.
- Capacitat per enfortir les capacitats competencials que permetin al jovent en formació professional l'adaptació a les realitats canviants, de manera que s'eviti l'exclusió social i s'afavoreixi la seva inserció laboral i professional.
- Possibilitats per informar i orientar el jovent i persones en actiu o aturades per al desenvolupament, al llarg de la vida, del seu itinerari professional.
- La vinculació de la formació professionalitzadora amb l'empresa, a través de pràctiques no laborals, de la formació dels formadors a les empreses i de la impartició de determinats mòduls formatius per experts en instal·lacions pròpies de les empreses o en centres de formació.

Això ens ha conduït a pensar, per a l'àrea metropolitana, en un model de centre de formació professional que contempli la participació directa del sector productiu; que permeti la convivència de la formació professional reglada amb l'ocupacional i amb la requalificació dels treballadors; que prioritzi l'actualització tecnològica i l'aprenentatge de llengües; que permeti la incorporació d'experts d'empreses en l'equip del professorat; que implanti la formació del professorat a les empreses com una exigència i com una necessitat, i sigui un model que faciliti la gestió del coneixement.

En segon lloc, s'ha de prestar una atenció especial a la formació del jovent en centres de treball.

Cal aconseguir que la formació que s'imparteix en els centres de treball es correspongui a les necessitats formatives de l'alumnat de formació professional i que les tasques que es duen a terme en les estades a les empreses durant la formació en pràctiques donin resposta als objectius que es marca el cicle formatiu per mitjà de les unitats de competència fixades i que aquestes tasques siguin representatives de les unitats de competència més importants del cicle formatiu.

Per això, s'ha d'implicar directament les empreses d'àmbit metropolità en l'organització i validació de les pràctiques, s'han de definir el perfil, la continuïtat, les competències i els recursos dels tutors i tutores dels cicles formatius i de les empreses, s'han d'aplicar noves metodologies per impulsar la millora en la formació en els centres de treball, s'han de millorar els processos i procediments per a la planificació, organització, seguiment i avaluació de les pràctiques i s'ha de rendibilitzar la relació que s'estableix entre el centre i les empreses mitjançant la formació en centres de treball.

Per últim, hem de tenir en compte el perfil i la formació que precisa el professorat de la formació professional.

Aquí ens tornem a referir al Pla General de la Formació Professional a Catalunya, quan destaca que cal promocionar la formació contínua dels formadors dels diferents sistemes de formació professional, prioritzant l'actualització del

---

coneixement dels sistemes organitzatius, dels mètodes de treball i de les tecnologies aplicades, per tal d'afavorir el traspàs tecnològic de l'empresa a l'escola.

És per això que proposem que en la contractació de professorat a l'àrea metropolitana, es prioritzin les capacitats professionals i acadèmiques d'acord amb el lloc de treball i que es pacti amb els agents socials perquè el professorat tingui dret i estigui obligat a formar-se en aquells aspectes necessaris per desenvolupar la tasca docent que tingui encomanada en un pla consensuat entre el professorat i el director o directora del centre.

Punt d'actuació 6.4. La formació professional com a factor clau per a la formació i el desenvolupament econòmic

DESCRIPCIÓ DELS OBJECTIUS	DADES DE LA SITUACIÓ ACTUAL	PROPOSTES DE MILLORA	OBSTACLES PER A LA IMPLEMENTACIÓ	PROPOSTES OPERATIVES
<ul style="list-style-type: none"> • Que l'estructura dels centres de formació de l'àrea metropolitana permeti una infraestructura de formació, d'orientació, de recerca, de producció i de transferència de tecnologia 	<ul style="list-style-type: none"> • Dèficits en l'orientació acadèmica i professional a la secundària obligatòria i batxillerat. • Poca incidència en la utilització del pas dels cicles de grau mitjà als cicles de grau superior. • Indefinició en el model de centre per impartir la formació professional. • Poca flexibilitat en l'estructura dels centres que imparteixen formació professional. • Dèficits que afecten directament la formació que reben els usuaris de la formació professional. • Falta de presència d'experts entre els equips de professorat. • Millorable qualitat de les pràctiques a les empreses. • Deficiències en la definició i les competències del coordinador de formació professional. 	<ul style="list-style-type: none"> • Constituir la formació professional a l'àrea metropolitana com instrument de transferència tecnològica. • Implicar directament les empreses d'àmbit territorial en l'organització i validació de les pràctiques a les empreses per a la formació reglada i ocupacional. • Activar els mecanismes per generalitzar l'ús dels passos establerts dels cicles formatius de grau mitjà a grau superior a la població de l'àrea metropolitana. • Promoure un programa d'orientació professional a secundària obligatòria i als batxillerats i potenciar la formació professionalitzadora en aquests ensenyaments. • Millorar la qualitat de la formació en centres de treball (pràctiques a les empreses) dels usuaris de formació professional reglada i ocupacional. 	<ul style="list-style-type: none"> • Direcció dels centres poc sensibilitzats als canvis que ha d'assumir la formació professional. • Nul·les competències dels ajuntaments en la gestió de la formació professional en els centres públics. • Pocs possibilitats d'incorporar modificacions i flexibilitat pel caràcter funcional del professorat. • Desconeixement de l'empresa per part d'una majoria considerable de professorat de formació professional. 	<ul style="list-style-type: none"> • Aplicar metodologies a la formació en centres de treball (pràctiques a les empreses) que promouguin que les activitats realitzades a l'empresa s'ajustin al màxim amb les competències que ha d'adquirir l'usuari i al seguiment i l'avaluació d'aquestes pràctiques. • Incorporar el coordinador de formació professional a l'equip directiu del centre de formació. • Definir un model de centre de formació professional que contempli la participació directa del sector productiu, que permeti la convivència de la formació professional reglada amb l'ocupacional i amb la regulació dels treballadors, que prioritzi l'actualització tecnològica i l'aprenentatge de llengües, que permeti la incorporació d'experts d'empreses en l'equip del professorat i que implanti la formació del professorat a les empreses com una exigència i com una necessitat i, a més, sigui un model que faciliti la gestió del centre. • Creació de centres a l'àrea metropolitana que serveixin d'experiència pilot d'aquest model de centre. • Exigir que en la contractació de professorat es prioritzin les capacitats professionals i acadèmiques d'acord amb el lloc de treball. Es propiciaran acords amb els agents socials per desplaçar professorat amb perfils no idonis. • Promoure un pacte amb els agents socials perquè el professorat tingui dret i estigui obligat a formar-se en aquells aspectes necessaris per desenvolupar la tasca docent que tingui encomanada, amb un mínim de 40 hores/any, en un pla consensuat entre el professorat i el director/a del centre.

3.7. Les 10 primeres mesures

1. Establiment d'un districte escolar pilot, en els municipis metropolitans que es determinin, per tal d'assajar mesures de descentralització administrativa i acadèmica i constituir els organismes rectors de l'esmentat districte.
  2. Llançament en l'àmbit metropolità d'un programa d'experiències d'innovació educativa, amb avaluació externa dels resultats, que apliqui mesures d'incentius econòmics i reconeixement professional al professorat que hi participi.
  3. Pla de formació de llengües estrangeres, en anglès prioritàriament, per aconseguir que des del primer cicle de primària fins a l'ESO, almenys dues àrees curriculars es puguin impartir en aquesta llengua. Aquest Pla es complementaria amb convenis amb administracions educatives de països saxons que podrien permetre l'intercanvi de professorat amb aquest països, en estades d'un o dos cursos docents.
  4. Crear una oficina de matriculació per al Districte Escolar Pilot, amb competències plenes per a l'adscripció d'alumnes, cercant l'equilibri entre els centres públics i concertats. Aquesta oficina dependrà de l'organisme que gestioni el Districte Escolar.
  5. Creació de la figura del gerent en els centres grans i d'un servei de gerència de districte en els centres petits, en l'àmbit del Districte Escolar Pilot.
  6. Pla d'avaluació institucional de tots els centres de l'àrea metropolitana, tot considerant les seves característiques sociològiques, per tal de tenir una informació rigorosa que permeti projectes de millora específics per a cada centre, ja sigui en aspectes d'organització, de funcionament o de la tasca educativa i formativa.
  7. Proposar un marc normatiu flexible i ampli que permeti formalitzar la participació en la tasca educativa de les entitats culturals, esportives, de lleure o de serveis presents en el territori, per tal d'iniciar la configuració d'una educació en xarxa.
-

8. Establir un pla d'actuació dels centres de formació professional de l'àrea metropolitana que faci efectiva la coordinació d'activitats formatives entre els tres subsistemes (formació professional reglada, contínua i ocupacional).
9. Creació d'un consorci metropolità de formació professional, que consideri l'àrea metropolitana com a base territorial de planificació.
10. Implicar directament les empreses de l'àmbit territorial en l'organització i validació de les pràctiques, tant de la formació reglada com de la ocupacional.

3.8. Annex estadístic

Resultats del sistema educatiu espanyol:

- Inestabilitat per raons polítiques (una llei cada cinc anys).
- Baixos rendiments a les proves TIMSS (1995) en matemàtiques i ciències dels alumnes entre 12 i 13 anys.
- Baixos rendiments a les proves PISA (2003) a alumnes de 15 anys en totes les àrees de l'estudi: matemàtiques (posició 26 en la classificació sobre un total de 40 països), ciències (posició 26), lectura (posició 26) i solució de problemes (posició 27).
- 5% d'alumnes de nivell alt (mitjana OCDE: 10%) i un 12% d'alumnes de nivell molt baix (mitjana OCDE: 12%).
- Elevat índex d'abandó escolar prematur: Espanya 29% de joves entre 18/24 anys (mitjana europea: 19%, nous països ampliació UE: 8,4%).
- Pocs titulats en secundària superior: a Espanya 67% (mitjana europea: 75,4%, nous països: 90,1%).
- Baix índex d'utilització didàctica de les TIC, tot i la disponibilitat de recursos. (Mitjana UE: 1 ordinador cada 13 alumnes, a Espanya 1 cada 11 alumnes.)

Font: OCDE i Comissió Europea.

Recursos del sistema educatiu espanyol:

- Inversió pública en educació (percentatge del PIB any 2000)
  - Mitjana UE: 4,9%
  - Nous països: 4,8%
  - Espanya: 4,4%
- Ràtio alumnes/professor (secundària):
  - Mitjana OCDE: 13,9
  - Espanya: 11
  - Hores lectives anuals (alumnes de 15 anys):
    - Mitjana OCDE: 908 hores.
    - Espanya: 963 hores.
- Sous dels professors: 1r. Corea, 2n. Suïssa, 3r. Espanya.

- Cost professorat sobre despesa educativa:
  - Portugal: 84%
  - Espanya: 77%
  - Finlàndia: 62%
  - Suècia: 61%

Font: OCDE i Comissió Europea.

Despesa pública en educació: % del PIB en ensenyament no universitari (2001)

Canàries	3,82
Andalusia	3,66
Galícia	3,55
País Basc	3,25
Espanya	3,10
Navarra	3,00
València	2,89
Catalunya	2,08
Madrid	1,84

Font: CALERO, J. y BONAL, X. (2004) "Financiación de la educación en España", en Navarro, V. (coord.) El Estado del bienestar en España. Madrid: Tecnos.

Despesa privada en educació. Mitjana en euros per alumne, ensenyament no universitari (1998)

Andalusia	89
Castella/Lleó	98
Galícia	144
València	153
País Basc	173
Aragó	180
Madrid	307
Catalunya	341

Font: CALERO, J. y BONAL, X. (2004) idem

Distribució de l'alumnat d'ESO a Catalunya

Anys	Pública	Privada
1996 – 97	63,9%	36,1%
1997 – 98	61,8%	38,9%
1998 – 99	58,1%	41,9%
1999 – 00	55,5%	44,5%
2000 – 01	55,2%	44,8%
2001 – 02	55,4%	44,6%
2002 – 03	56,2%	43,8%

Font: Estadístiques del Departament d'Educació (diversos anys)

**Resultats d'alumnes de secundària:
Puntuacions mitjanes en percentatge d'encerts (2000)**

Alumnes de 4rt. d'ESO (16 anys)	ESPANYA	CATALUNYA
Llengua Castellana i Literatura	64%	63%
Matemàtiques	40% (*)	44% (*)
Ciències de la Naturalesa	54%	55%
Ciències Socials, Geografia i Història	60%	56%

(*) Indica que hi ha diferències significatives entre els percentatges d'encerts.

Font: Consell Superior d'Avaluació del Sistema Educatiu de Catalunya (2002) *Sistema d'indicadors d'ensenyament de Catalunya*, Barcelona: Departament d'Ensenyament. INCE (2001) *Evaluación de la Educación Secundaria Obligatoria 2000. Datos básicos*. Madrid: Ministerio de Educación, Cultura y Deporte.

El fracàs escolar:

Dades per Catalunya: % d'alumnes que no obtenen el Graduat en secundària (inclou alumnes no avaluats)

1997-98	35,05%
1998-99	37,16%
1999-00	31,88%
2000-01	30,97%
2001-02	30,28%

Font: estadístiques del Departament d'Ensenyament.

Percentatge d'alumnes que no aconsegueixen els objectius de l'ensenyament obligatori o equivalent en 1999* (Graduat en Educació Secundària, acabament de 2on BUP i graduació en FPI)

Navarra	16,0%
Astúries	16,1%
Galícia	17,2%
Cantàbria	17,9%
Aragó	18,5%
Castella i Lleó	19,5%
Madrid	19,6%
La Rioja	21,2%
Canàries	21,9%
Catalunya	22,1%
Andalusia	22,2%
País Basc	23,5%
Espanya	23,6%
Múrcia	31,1%
Extremadura	32,2%
C. Valenciana	32,6%
Castella la Manxa	33,4%
Balears	38,6%

Font: MECD (2002) Las cifras de la educación en España. Estadísticas e indicadores. Madrid.
Vegi's també: Marchesi, A. (2003) "El fracaso escolar en España", Documento de trabajo 11/2003. Fundación Alternativas.

*últim any en què coexisteixen els tres cursos)

Màxim nivell educatiu assolit per la població entre 25 i 64 anys (2002)

	Pre-primària i primària	Secundària inferior (secundària obligatòria)	Secundària superior			Post-secundària no superior	Educació superior	
			ISCED 3c* (garantia social)	Formació professional	Batxillerat		No universitària	Universitària
Austràlia	x(2)	39	A	11	19	x(5)	11	20
Àustria	x(2)	22	A	49	7	7	7	7
Bèlgica	19	21	A	8	24	1	15	13
Canadà	6	12	A	x(5)	28	12	22	21
Rep.Txeca	n	12	x(4)	43	33	x(5)	x(8)	12
Dinamarca	n	20	x(2)	46	5	1	8	20
Finlàndia	x(2)	25	A	a	42	n	17	16
França	17	18	27	3	10	n	12	12
Alemanya	2	15	A	52	3	5	10	13
Grècia	37	10	2	2	25	5	6	13
Hongria	3	26	A	29	27	2	n	14
Islàndia	2	32	7	a	23	10	6	20
Irlanda	21	18	A	a	23	12	10	16
Itàlia	20	33	2	6	26	2	x(8)	10
Japó	x(2)	16	A	x(5)	47	x(9)	16	20
Corea	15	15	A	x(5)	45	a	8	18
Luxemburg	23	15	5	21	14	3	7	12
Mèxic	73	14	A	7	a	a	3	2
Holanda	12	22	x(4)	24	13	5	3	22
Nova Zelanda	x(2)	24	A	21	18	8	15	15
Noruega	N	13	A	40	12	3	3	28
Polònia	x(2)	18	35	a	31	4	x(8)	12
Portugal	67	13	x(5)	x(5)	11	x(5)	2	7
Rep.Eslovaca	1	13	x(4)	40	35	x(5)	1	10
Espanya	32	26	n	6	11	n	7	17
Suècia	8	10	A	x(5)	49	x(7)	15	18
Suïssa	3	12	2	44	6	7	9	16
Turquia	65	10	A	6	10	a	x(8)	9
Regne Unit	n	16	19	22	15	x(9)	8	19
Estats Units	5	8	x(5)	x(5)	49	x(5)	9	29
Mitjana OCDE	14	18	3	16	22	3	8	15

* Vegi's classificació ISCED.

X: dada en una altra columna

N: valor nul

A: categoria no aplicable

Font: OECD (2004) Education at a glance. París: OECD

Repercussions econòmiques: el capital humà

- Capital humà = nivell educatiu + experiència laboral.
  - 1 treballador qualificat = 3,8 treballadors sense estudis ni experiència.
(Font: IVIE)
- El capital humà té un paper fonamental en l'increment de la productivitat laboral, no només com a reforç de les entrades productives, sinó com a determinant del ritme de progrés tecnològic.
(Font: OCDE)
- A Catalunya l'expansió de l'educació ha tingut escassa repercussió en el capital humà productiu:
  - En el període 1995 – 2001
    - Increment d'alumnes en estudis secundaris: 48%
    - Increment d'alumnes en estudis superiors: 81%
    - Increment de la productivitat (anual): 0,2%

(Font: Caixa de Catalunya)

Pla Estratègic Metropolità de Barcelona

Institucions membres de la Comissió Delegada del Consell General

Ajuntament de Badalona
Ajuntament de Barcelona
Ajuntament de Cornellà de Llobregat
Ajuntament del Prat de Llobregat
Ajuntament de l'Hospitalet de Llobregat
Ajuntament de Montcada i Reixac
Ajuntament de Santa Coloma de Gramenet
Ajuntament de Pallejà
Ajuntament del Papiol

Consell Comarcal del Baix Llobregat
Consell Comarcal del Barcelonès
Entitat Metropolitana del Medi Ambient
Entitat Metropolitana del Transport

Aena
Autoritat Portuària de Barcelona
Cambra Oficial de Comerç Indústria i Navegació de Barcelona
Cercle d'Economia
Comissió Obrera Nacional de Catalunya
Consorti de la Zona Franca de Barcelona
Diputació de Barcelona
Fira de Barcelona
Foment del Treball Nacional
Mancomunitat de Municipis de l'Àrea Metropolitana de Barcelona
Unió General de Treballadors de Catalunya
Universitat de Barcelona

Institució promotora

Ajuntament de Barcelona

Amb la col·laboració de

IBERIA